

Kingdom of the Netherlands

NATIONAL
PROBATION
AGENCY

კვლევა თემაზე:

**„ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშების
წარმოება არასრულწლოვანი პირების
მიმართ სასჯელის დანიშვნისას“**

Research Topic:

**“Preparation of Individual Assessment Reports
on Juveniles at Pre-Sentencing Stage”**

„ცხის სერთაშორისო რეფორმა“

“Penal Reform International”

2017

კვლევა თემაზე:

**„ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშების წარმოება
არასრულწლოვანი პირების მიმართ
სასჯელის დანიშვნისას“**

ავტორები: ნატალია ცაგარელი
მარიკა ნათაძე
ანტონ ქელბაქიანი

წინამდებარე კვლევა განხორციელდა საერთაშორისო ორგანიზაცია
„ცინის საერთაშორისო რეფორმის“ მიერ, პრობაციის ეროვნულ
სააგენტოსთან თანამშრომლობით და საქართველოში
ნიდერლანდების სამეფოს საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით

თბილისი
2017 წ.

წინამდებარე გამოცემა შეიძლება თავისუფლად იქნეს განხილული, აბსტრაქტებად გამოყენებული, გამრავლებული და ნათარგმნი, ნაწილობრივ ან მთლიანად, მაგრამ არა-კომერციული მიზნებისთვის. აღნიშნული პუბლიკაციის ტექსტში ცვლილებების შეტანა უნდა დაამტკიცოს საერთაშორისო ორგანიზაცია „ციხის საერთაშორისო რეფორმა“.

გამოცემა მომზადდა ნიდერლანდების სამეფოს საელჩოს ფინანსური მხარდაჭერით „კანონთან კონფლიქტში მყოფი ბავშვების წინასასამართლო ანგარიშის ინსტიტუტის გაძლიერება და საქართველოს სისხლის სამართლის სისტემაში ინფორმირებული გადაწყვეტილებების მიღების ხელშეწყობა“ პროექტის ფარგლებში.

დოკუმენტის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია „ციხის საერთაშორისო რეფორმა“ და ის არც ერთ ვითარებაში არ შეიძლება ჩაითვალოს ნიდერლანდების სამეფოს საელჩოს პოზიციის გამოხატველად.

„ციხის საერთაშორისო რეფორმა“

სათაო ოფისი

არდლის ქუჩა №1
ლონდონი N1 4HS
გაერთიანებული სამეფო
ტელეფონი: +44 (0) 207 923 0946
ელფოსტა: info@penalreform.org
Twitter: [@PenalReformInt](https://twitter.com/PenalReformInt)
www.penalreform.org

„ციხის საერთაშორისო რეფორმა“

სამხრეთ კავკასიის რეგიონული ოფისი

აღ. ყაზბეგის გამზირი, N25,
მე-3 სადარბაზო, მე-2 სართული,
ბინა 262, თბილისი, 0160, საქართველო
ტელ: (+995 32) 237 02 70
tchanturia@penalreform.org

© ციხის საერთაშორისო რეფორმა, 2017

სარჩმვი

კვლევის შესახებ.....	5
კვლევის მიზანი.....	6
კვლევის მეთოდოლოგია.....	6

I ნაწილი

ნაწილი 1.1 ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადების ვადები	8
ნაწილი 1.2 ფსიქოლოგიის ჩართულობა ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადების პროცესში.....	9
ნაწილი 1.3 პერსონალური მონაცემების დაცვა.....	10
ნაწილი 1.4 უწყებათაშორისი კომუნიკაცია.....	13
ნაწილი 1.5 ხარისხის კონტროლი.....	15
ნაწილი 1.6 ბავშვის უფლება იყოს ინფორმირებული	19
ნაწილი 1.7 პროფესიული ეთიკის საკითხები	21
ნაწილი 1.8 სერვისების დეფიციტი.....	21
ნაწილი 1.9 რეკომენდაციები.....	22

II ნაწილი

2. დასრულებული საქმეების ანალიზი	25
--	----

III ნაწილი

3.1 ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის წარმოებისას ინსტრუმენტისა და შეფასების პროცესის ანალიზი.....	29
ნაწილი 3.2 ინსტრუმენტის ზოგადი სტრუქტურა.....	34
ნაწილი 3.3 ინსტრუმენტის შეფასების კრიტერიუმები.....	36
ნაწილი 3.4 ინსტრუმენტის ძლიერი მხარეები.....	36
ნაწილი 3.5 ინსტრუმენტის სუსტი მხარეები.....	36
ნაწილი 3.6 ხარვეზები ინსტრუმენტის საკითხების მიხედვით	37
ნაწილი 3.7 დასკვნა	39
ნაწილი 3.8 ზოგიერთი საკითხი განსახილველად.....	40
ნაწილი 3.9 რეკომენდაციები.....	41

კვლევის შესახებ

2016 წლის 1 იანვარს ძალაში შევიდა ახალი არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი. აღნიშნული დოკუმენტი პრინციპების დონეზე სრულად შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს, თუმცა ის ქმნის მხოლოდ ზოგად ჩარჩოს, რომელიც შემდგომ დეტალურად უნდა ჩამოყალიბდეს და განისაზღვროს კანონქვემდებარე აქტებით, პროცედურებით, სახელმძღვანელო პრინციპებით. კოდექსში ასევე აღნიშნული იყო, რომ იმ ნორმების ნაწილი, რომელიც შეეხებოდა სასჯელის დანიშვნისას ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის წარმოებას, ძალაში შევიდოდა 2016 წლის 1 მარტს. არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის ამოქმედების შემდეგ (2016 წლის 1 იანვრიდან, ნაწილობრივ 1 მარტიდან), სხვადასხვა უწყებებს დაეკისრათ ვალდებულება კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების საფუძველზე, ჩამოეყალიბებინათ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების პროცესში, კანონთან კონფლიქტში მყოფი ბავშვების მიმართ გამოსაყენებელი დეტალური პროცედურები და ინსტრუმენტები, რომლებიც, მათ შორის, სასჯელის დანიშვნისას ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის წარმოებისთვის იყო საჭირო. „პეკინური წესები“ განმარტავს: „ძალისხმევა უნდა იქნეს მიმართული, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემის ადმინისტრირების ფარგლებში შეიქმნას მუდმივი შეფასებითი გამოკვლევის მექანიზმი და შეგროვდეს და გაანალიზდეს სათანადო მონაცემები და ინფორმაცია ადმინისტრირების შეფასების, მომავალში გაუმჯობესებისა და რეფორმირების მიზნით“¹. გარდა ამისა, გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტი ხაზს უსვამს, რომ - ... „განხილული პრინციპებისა და უფლებების სრულად დაცვის მიზნით, საჭიროა არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების აღსრულების ეფექტური ორგანიზება და არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების ფართო სისტემის შექმნა“².

ვიწრო გაგებით, კანონმდებლობის რეფორმა გულისხმობს მხოლოდ არსებული კანონის შეცვლას ან ახალი კანონის მიღებას. თუმცა პრაქტიკაში აღნიშნული პროცესი გაცილებით მრავალმხრივია და სცდება სამართლებრივი ჩარჩოს უბრალო გადასინჯვას და მასში ცვლილებების შეტანას. საკანონმდებლო რეფორმა მოიცავს: ა) პოლიტიკის, საბიუჯეტო და ადამიანური რესურსების გათვალისწინებას; ბ) ინსტიტუციური შესაძლებლობებისა და ინსტიტუციათა შორის კომუნიკაციის სისტემის შეფასებას; გ) პროფესიულ გადამზადებასა და პროფესიულ პრაქტიკას; დ) კანონის იმპლემენტაციის პროცესის დაგეგმვასა და განხორციელებას; ე) გარდამავალ ეტაპზე გასატარებელ ღონისძიებებს³ ვ) იმპლემენტაციის პროცესში მონიტორინგისა და ხარისხის კონტროლის სისტემას.

მართალია არაერთხელ შეფასდა ახალი კოდექსის მნიშვნელობა და პროგრესულობა, თუმცა არ განხორციელებულა დეტალური ანალიზი რამდენ-

¹ *პეკინური წესები, წესი 30.3.*

² *გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი N10, პ.90.*

³ *არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების საკანონმდებლო რეფორმის სახელმძღვანელო მითითებები, 2011 წ. გვ.12.*

ნად არის უზრუნველყოფილი მისი ერთგვაროვნად განმარტება მართლმსაჯულების პროცესში ჩართული ცალკეული უწყებების მიერ, განსაკუთრებით სასჯელის დანიშვნისას, ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის წარმოების პროცესში. არ მომხდარა კოდექსის გააზრება პრაქტიკაზე დაკვირვების საფუძველზე და ხარისხის კონტროლის ეფექტიანი სისტემის შექმნის თვალსაზრისით. აღნიშნული ხარვეზი შეიცავს რისკს, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების რეფორმა (პრაქტიკული იმპლემენტაციის ეტაპი) წარიმართება არასწორი მიმართულებით და სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეებს შორის ჩამოყალიბდება არაერთგვაროვანი პრაქტიკა.

კვლევის მიზანი

კვლევის მიზანია ხელი შეუწყოს სახელმწიფო უწყებების წარმომადგენლებს, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის ამოქმედების შემდეგ, განახორციელონ, სასჯელის დანიშვნისას ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის წარმოების პროცესის ხარისხის შეფასება, ხარვეზების გამოვლენა და გაანალიზება. ასევე იმის უზრუნველყოფა, რომ როგორც სამთავრობო სტრუქტურების, აგრეთვე არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესში ჩართული ყველა სხვა სუბიექტის მიერ მოხდეს კანონმდებლობის და პრაქტიკის ერთგვაროვანი გაგება.

კვლევის მეთოდოლოგია

კვლევის დროს გამოყენებული იქნა კვლევის შემდეგი მეთოდები:

- **სტატისტიკური ინფორმაციის ანალიზი** - აღნიშნული კომპონენტის ფარგლებში, მოხდა კვლევისათვის საჭირო საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვა მთავარი პროკურატურიდან, საერთო სასამართლოებიდან, და სასჯელალსრულებისა და პრობაციის სამინისტროდან. მიღებული ინფორმაციის საშუალებით შესაძლებელი გახდა ანალიზის გაკეთება 2016 წლის განმავლობაში კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნების მიმართ ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის წარმოებისას (სასჯელის დანიშვნისას) არსებული სპეციფიური მიდგომებისა და არსებული დინამიკის შესახებ;
- **არსებული სიტუაციის (კანონმდებლობის და პრაქტიკის) ანალიზი** - გულისხმობს, მართლმსაჯულების სფეროში არსებული კანონმდებლობის (ნორმატიული აქტების) ანალიზს კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნების საჭიროებების ჭრილში, აგრეთვე არსებული პრაქტიკის შესახებ ინფორმაციის შეგროვებას, ანალიზსა და შეფასებას;

- **ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშების ანალიზი** - პრობაციის ეროვნულ სააგენტოსთან წინასაწარი შეთანხმების საფუძველზე, შესწავლილი და გაანალიზებული იქნა კანონთან კონფლიქტში მყოფ იმ არასრულწლოვანთა საქმეები, რომლებზეც 2016 წლის განმავლობაში მომზადდა ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში სასჯელის დანიშვნისას. სულ შესწავლილ იქნა 100 საქმე;
- **ფოკუს ჯგუფები** - ფოკუს ჯგუფები არის მეთოდი, რომელიც ერთის მხრივ უზრუნველყოფს საკვლევ საკითხზე ინფორმაციის მიღებას. მეორე მხრივ, ფოკუსირებული დისკუსიისას იქმნება ერთგვარი მიკრო სოციალური ჯგუფის მოდელი, რესპონდენტთა ერთობლივი მსჯელობა ხელს უწყობს საკვლევ თემაზე დისკუსიას, ჯგუფური გავლენის ხარისხის იდენტიფიცირებას და საკვლევ საკითხის შესახებ მრავალფეროვანი ინფორმაციის მიღებას. კვლევის ფარგლებში ჩატარდა 6 ფოკუს ჯგუფი თბილისის, მცხეთა-მთიანეთის, შიდა ქართლის, კახეთის, იმერეთის, ქვემო ქართლისა და აჭარის პრობაციის ბიუროს სარეაბილიტაციო სამმართველოს სოციალურ მუშაკებთან (სულ 23 სოციალურ მუშაკთან). ასევე გაიმართა 1 ფოკუს-ჯგუფი თბილისის საქალაქო სასამართლოს მოსამართლეებთან.
- **ჩაღრმავებული ინტერვიუს მეთოდი (ნახევრად-სტრუქტურირებული)** - გულისხმობს რესპონდენტების მხრიდან ინფორმაციის მიღებას საკვლევ საკითხთან დაკავშირებით, მათი დამოკიდებულებებისა და ხედვების შესახებ. 4 ჩაღრმავებული ინტერვიუ ჩატარდა თბილისის, ქუთაისისა და ბათუმის საქალაქო სასამართლოს მოსამართლეებთან.

კვლევა შედგება სამი ნაწილისაგან:

კვლევის პირველ ნაწილში - ასახულია სასჯელის დანიშვნისას ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადების პროცესის ანალიზი, როგორც სამართლებრივი ხარვეზების, ასევე პრაქტიკის ანალიზის კუთხით.

კვლევის მეორე ნაწილში - დეტალურად არის წარმოდგენილი დასრულებული საქმეების ანალიზის შედეგად გამოვლენილი ხარვეზები, როგორც კანონმდებლობის, ასევე პრაქტიკის კუთხით.

კვლევის მესამე ნაწილში - შეფასებულ იქნა სასჯელის დანიშვნისას ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის ფორმა (ინსტრუმენტი) და შეფასების პროცედურა.

კვლევის ავტორები - ნატალია ცაგარელი, მარიამ ნათაძე, ანტონ ქელბაქიანი.

I ნაწილი

ნაწილი 1.1 ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადების ვადები

გარკვეულ პრობლემებს საკანონმდებლო დონეზე ქმნის ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადების კონკრეტული ვადის არარსებობა. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ კუთხით ცალკეულ მოსამართლეებს აქვთ განსხვავებული პრაქტიკა, რაც ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადების პროცესში პრობაციის ეროვნული სააგენტოს სოციალური მუშაკებისთვის მნიშვნელოვან სირთულეებს ქმნის. სააგენტოს წარმომადგენლების განმარტებით, ვინაიდან დოკუმენტი საკმაოდ ვრცელი და დეტალურია, მისი მომზადება მნიშვნელოვან დროს მოითხოვს. მართალია სოციალურ მუშაკებს აქვთ ინდივიდუალური ანგარიშების მომზადების გამოცდილება (არასაპატიმრო სასჯელის აღსრულების, განრიდების შემთხვევებში), თუმცა სასჯელის მომზადების ეტაპზე არსებული შეფასების ინსტრუმენტები (კითხვარი) მცირედ განსხვავებულია, აგრეთვე საჭიროებს სასამართლოსთან, პენიტენციურ სისტემასთან, პროკურატურასთან მჭიდრო კომუნიკაციას, რაც შესაძლოა პრაქტიკაში სოციალური მუშაკებისთვის მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენდეს.

ანგარიშის მომზადების ვადის საკითხს უკავშირდება პრობაციის სააგენტოს ადამიანური რესურსების საკითხიც. პრობაციის სააგენტოში ამჟამად დასაქმებულია 35 სოციალური მუშაკი. თითოეულ მათგანს თვეში დაახლოებით 40 საქმე აქვს წარმოებაში, რაც საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია და შესაძლოა საბოლოო ჯამში სოციალური მუშაკების საქმიანობის ხარისხზეც აისახოს. სოციალური მუშაკების მცირე რაოდენობისა და მათი მრავალმხრივი ფუნქციების გამო, თითოეულ სოციალურ მუშაკს მრავალი ტიპის ანგარიშის მომზადება უხდება (განრიდება-მედიაციის პროცესში; არასაპატიმრო სასჯელის აღსრულების პროცესში, პირობით ვადაზე ადრე გათავისუფლებისას). ფაქტურად ერთ საქმესთან დაკავშირებით შესაძლოა მათ სხვადასხვა უწყებების წარმომადგენლებისთვის რამდენიმე განსხვავებული ფორმატის ანგარიშის მომზადება მოუწიოთ. ამას ემატება ის ფაქტიც, რომ მათ ასევე უწევთ ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაციის სერვისების მიწოდებაც. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია მოხდეს სოციალური მუშაკების რაოდენობის გაზრდა და არსებული რესურსის, მოპოვებული ინფორმაციის ოპტიმალურად გამოყენება.

მნიშვნელოვანია, რომ სოციალურ მუშაკებს ანგარიშის მოსამზადებლად საკმარისი ვადა მიეცეთ, რათა აღნიშნულმა დოკუმენტმა არ მიიღოს მხოლოდ ფორმალური ხასიათი და, საბოლოო ჯამში, უპასუხოს იმ მიზანს რისთვისაც შეიქმნა. ასევე აუცილებელია მართლმსაჯულების პროცესის მონაწილეებს (პროკურატურას, სასამართლოს) მიეცეთ უფრო კონკრეტული რეკომენდაციები და განმარტებები, რათა ანგარიში მათთვის რეალურად სასარგებლო და ინფორმაციული იყოს. პრობლემას წარმოადგენს ისიც, რომ სხვა ქვეყნებისგან განსხვავებით, რომლებიც სისტემატურად და სისტემურად ამუშავებენ ბავშვთან დაკავშირებულ სხვადასხვა სახის ინფორმაციას სახელმწიფო ინსტიტუტებში, რომლებთანაც ბავშვს აქვს შეხება (საგანმანათ-

ლებლო დაწესებულებები, სოციალური სააგენტოები, ა.შ), საქართველოში ამ ტიპის სისტემატიზებული საინფორმაცია ბაზა არ არსებობს და სოციალურ მუშაკს ნებისმიერი მონაცემების მოპოვება და დამუშავება თავიდან უხდება. პრაქტიკოსი სპეციალისტების განმარტებით, სასჯელის შეფარდების ეტაპზე ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის სრულყოფილად მომზადებისთვის საჭიროა სულ მცირე 10 სამუშაო დღის გამოყოფა. მართალია ამ ტიპის სიტყვიერი შეთანხმება მოსამართლეებთან და პროკურატურასთან არსებობს, თუმცა მაინც არის შემთხვევები, როდესაც ანგარიშის მომზადებას მოსამართლეები და პროკურორები ითხოვენ სასამართლო სხდომამდე 2-3 დღით ადრე ან არ უთითებენ კონკრეტულ ვადას და შემოიფარგლებიან ისეთი ტერმინებით როგორცაა „უმოკლეს ვადაში“. მნიშვნელოვანია ასევე, რომ სამართლებრივი პროცესის რეგულირება მოხდეს ნორმატიულად, რაც იძლევა პრობლემის სისტემური გადაწყვეტილების შესაძლებლობას და არ არის დამოკიდებული ცალკეული პირების ზეპირ (შესასრულებლად არასავალდებულო) შეთანხმებაზე.

იმისთვის, რომ ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის შედგენამ არ მიიღოს ფორმალური ხასიათი და მასში ასახული იყოს სხვადასხვა წყაროდან მიღებული ობიექტური ინფორმაცია, რეალური გავლენა მოახდინოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემაზე და ხელი შეუწყოს არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესის გათვალისწინებას, მნიშვნელოვანია ანგარიშის მომზადებისთვის კონკრეტული ვადის ნორმატიულად განსაზღვრა, რაც ყველა მხარეს მისცემს უფრო მშვიდად და კომპეტენტურად მუშაობის შესაძლებლობას. ამჟამად პრაქტიკაში მაინც ხშირია შემთხვევები, როდესაც პრობაციის ეროვნული სააგენტოს სოციალური მუშაკები ბოლომდე ვერ ახდენენ კითხვარში მითითებული წყაროების სრულად ამოწურვას და დროის სიმცირის გამო შემოიფარგლებიან მხოლოდ ბრალდებულისა და მისი ოჯახის წევრების ინტერვიუებით. მაქსიმალურად ობიექტური დასკვნის მისაღებად კი მნიშვნელოვანია გასაუბრება, როგორც ოჯახთან და თავად არასრულწლოვანთან, ასევე მის გარემოცვასთან, მეზობლებთან, იმ საგანმანათლებლო დაწესებულებასთან, სადაც სწავლობს კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვანი. აგრეთვე განსაკუთრებული ობიექტური გარემოებების შემთხვევაში სოციალურ მუშაკს უნდა შეეძლოს მიმართოს მოსამართლეს შეფასებისას დამატებითი დროის მოთხოვნით, თუ არასრულწლოვნის ავადმყოფობის, ახლო ნათესავის გარდაცვალების ან სხვა განსაკუთრებული გარემოების (მაგ: დაუძლეველი ძალა) გამო შეუძლებელი გახდა მისი დროული შეფასება. დამატებითი დრო უნდა განისაზღვროს გო-ნივრული ვადით, რაც იმას ნიშნავს, რომ ვადის გამოთხოვა არ უნდა ხელყოფდეს სწრაფი მართლმსაჯულების პრინციპს.

ნაწილი 1.2 ფსიქოლოგის ჩართულობა ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადების პროცესში

კვლევის პროცესში გამოიკვეთა, რომ სოციალური მუშაკები ხშირ შემთხვევაში საჭიროებენ ფსიქოლოგის კონსულტაციასა და ჩართულობას ინდი-

ვიდუალური შეფასების ანგარიშის განხორციელების პროცესში. არსებული კანონმდებლობით, ფსიქოლოგი შეფასების პროცესში ჩართული არ არის, თუმცა სხვადასხვა ეტაპზე სოციალური მუშაკები მიმართავენ დახმარების აღმოჩენისთვის ბიუროში დასაქმებულ ფსიქოლოგებს. ის ფაქტი, რომ ფსიქოლოგების შეფასების პროცესში მონაწილეობა შეზღუდულია, უკავშირდება პრობაციის ეროვნულ სააგენტოში ფსიქოლოგების არასაკმარის რაოდენობას, რაც ასევე მნიშვნელოვნად ამცირებს ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის ხარისხს.

მთელ რიგ შემთხვევებში, განსაკუთრებით არასრულწლოვნის მიერ სქესობრივი დანაშაულის სავარაუდო ჩადენის, აგრეთვე განსაკუთრებით ძალადობრივი დანაშაულის სავარაუდო ჩადენის შემთხვევაში, აუცილებელია ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მზადების პროცესში (ინტერვიუს ეტაპზე) ფსიქოლოგის ჩართვა. ეს შესაძლოა გამოიხატებოდეს, იმ სოციალური მუშაკების კონსულტირებაში რომლებსაც უწევთ მსგავს შემთხვევებზე კანონთან კონფლიქტში მყოფ ბავშვთან მუშაობა. ფსიქოლოგის ჩართულობის საჭიროება არსებობს ფსიქიკური ჯანმრთელობის საკითხის შეფასების დროსაც. მართალია სასამართლოს აქვს ექსპერტიზის დანიშვნის უფლება, თუმცა პრობაციის სააგენტოს სპეციალისტების მიერ შესაძლებელი უნდა იყოს ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემების პირველადი იდენტიფიცირება და ექსპერტიზისა თუ სხვა სპეციალისტის (სააგენტოს ფსიქოლოგის) დამატებითი მონაწილეობის მოთხოვნა. რაც ერთის მხრივ, ამ საკითხის ირგვლივ სოციალური მუშაკების ინფორმირების/გადამზადების საჭიროებას წარმოშობს და მეორეს მხრივ, პროცესში ფსიქოლოგების მონაწილეობის აუცილებლობას ასახავს. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ არსებული რესურსით ეს ფაქტობრივად შეუძლებელია, სოციალური მუშაკები თავადაც აღნიშნავენ, რომ ცალკეულ შემთხვევებში (მაგ: დასახელდა ინცესტის შემთხვევა) აქვთ გარკვეული სირთულეები და შინაგანი ბარიერი ბრალდებულთან კომუნიკაციის პროცესში, რაც ცალსახად ცხადყოფს, რომ არსებობს ფსიქოლოგისგან შესაბამისი კონსულტაციისა და მხარდაჭერის მიღების საჭიროება.

ინდივიდუალური შეფასების პროცესში ფსიქოლოგის მონაწილეობის შემთხვევაში, საჭირო გახდება დამატებითი სახელმძღვანელო დოკუმენტის შექმნა, რომლის საფუძველზეც ნათლად იქნება გაწერილი მისი ფუნქციები, შეფასების პროცესში მონაწილეობის შემთხვევები და აქტივობის სახეები (კონსულტირება, შეფასება და სხვა), დამატებითი ექსპერტიზის დანიშვნის შემთხვევები და მათი მოქმედების არეალი.

ნაწილი 1.3 პერსონალური მონაცემების დაცვა

საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით, ბავშვებს აქვთ პირადი ცხოვრების სრული პატივისცემის უფლება მართლმსაჯულების სფეროში საქმის განხილვის ყველა სტადიაზე. გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენცია (მ.40, პ2 (VII)) განმარტავს, რომ „მონაწილე სახელმწიფოები ცნობენ ყოველი ბავშვის უფლებას, რომელმაც, როგორც თვლიან, დაარღვია სისხლის სამართლის კანონმდებლობა, ბრალად ედება მისი დარღვევა ან აღიარებულა მის

დამრღვევად, რომ მისდამი მოპყრობა ხელს უწყობდეს მისი ღირსებისა და საკუთარი მნიშვნელოვნების გრძობის განვითარებას, განუმტკიცებდეს მას ადამიანის უფლებებისადმი და სხვათა ძირითადი თავისუფლებებისადმი პატივისცემას, ითვალისწინებდეს ბავშვის ასაკს და მისი რეინტეგრაციის, საზოგადოებაში მის მიერ სასარგებლო როლის შესრულებისათვის ხელშეწყობის სასურველობას“ ... „ამ მიზნით და საერთაშორისო დოკუმენტების შესაბამისი დებულებების გათვალისწინებით, მონაწილე სახელმწიფოები, კერძოდ, უზრუნველყოფენ, რომ: ყოველ ბავშვს, რომელმაც, როგორც თვლიან, დაარღვევა სისხლის სამართლის კანონმდებლობა, ან ბრალი ედება მის დარღვევაში, ჰქონდეს, სულ ცოტა, შემდეგი გარანტიები:“ ... „მისი პირადი ცხოვრების სრული პატივისცემა საქმის განხილვის ყველა სტადიაზე“. ბავშვის უფლებათა კომიტეტმა N10 ზოგად კომენტარში (3.64) დაადგინა, რომ „საქმის განხილვის ყველა სტადია“ იწყება სამართალდამცავ ორგანოებთან პირველი კონტაქტიდან ზედამხედველობიდან ან პატიმრობიდან გათავისუფლებამდე. ასევე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლი განმარტავს, რომ - „ყველას აქვს უფლება, პატივი სცენ მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებას, მის საცხოვრებელსა და მიმოწერას“.

პირადი ცხოვრების პატივისცემის მიზანია იმ ზიანის თავიდან აცილება, რომელიც შეიძლება მიადგეს ბავშვს საქმის გაუმართლებელი საჯაროობით. უარყოფითმა საჯაროობამ შეიძლება მოახდინოს ბავშვის სტიგმატიზაცია, რაც უარყოფითად აისახება ბავშვის შესაძლებლობაზე, მიიღოს განათლება, მოიძიოს სამუშაო და საცხოვრებელი ადგილი. კონფიდენციალური პერსონალური ინფორმაციის გასაჯაროება არასასურველ გავლენას ახდენს ზოგადად ბავშვის რეინტეგრაციაზე.

გაეროს მინიმალური სტანდარტული წესები არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების შესახებ („პეკინური წესები“) (წესი 21.1.) განმარტავს, რომ „არასრულწლოვან სამართალდამრღვევთა დოსიე უნდა ინახებოდეს სრულიად საიდუმლოდ და დახურული უნდა იყოს მესამე მხარეებისთვის. ასლების ხელმისაწვდომობა უნდა შემოიფარგლოს იმ პირებით, რომელთაც პირდაპირ ეხებათ საქმეზე გადაწყვეტილება ან სათანადოდ უფლებამოსილი პირებით“.

გარდა ამისა, ევროსაბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია CM/REC(2008)11 „ევროპული წესების შესახებ სანქციებს და ზომებს დაქვემდებარებული არასრულწლოვანი სამართალდამრღვევებისათვის“, ასევე განმარტავს, რომ (პ. 34.2) „დოსიეში არსებული ინფორმაციის გაცნობის შესაძლებლობა მიეცემათ მხოლოდ იმ პირებს, რომლებსაც ამის კანონიერი უფლება აქვთ და მხოლოდ იმ დოზით, რა დოზითაც აუცილებელია ინფორმაციის გამომთხოვი ორგანოს წინაშე არსებული დავალების შესრულებისათვის“, ... „საზოგადოებრივი სანქციის ან ზომის ვადის გასვლის შემდეგ დოსიე უნდა განადგურდეს ან გადაეცეს არქივს, სადაც მოქმედებს წესები მათი შინაარსის მესამე პირებისათვის არ გაცემის გარანტიების შესახებ“.

ამჟამად არსებული პრაქტიკით, პრობაციის ეროვნული სააგენტოს სოციალური მუშაკები სასამართლოსა და პროკურატურას უგზავნიან შევსებული კითხვარის სრულ ვერსიას, რომელსაც ავსებენ სხვადასხვა წყაროებთან ვი-

ბიტის შედეგად და არა მხოლოდ კითხვარის ანალიზის საფუძველზე მომზადებულ შესაბამის დასკვნას. მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული პრაქტიკა არ არის სრულ შესაბამისობაში ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მიზნებთან და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობასთან. კერძოდ, ადგილობრივ კანონმდებლობაში აღნიშნულია, რომ - „მონაცემები შეიძლება დამუშავდეს მხოლოდ კონკრეტული, მკაფიოდ განსაზღვრული, კანონიერი მიზნებისათვის. დაუშვებელია მონაცემთა შემდგომი დამუშავება სხვა, თავდაპირველ მიზანთან შეუთავსებელი მიზნით ... მონაცემები შეიძლება დამუშავდეს მხოლოდ იმ მოცულობით, რომელიც აუცილებელია შესაბამისი კანონიერი მიზნის მისაღწევად. მონაცემები უნდა იყოს იმ მიზნის ადეკვატური და პროპორციული, რომლის მისაღწევადაც მუშავდება ისინი“¹.

შესაბამის უწყებებს უნდა მიეწოდოთ მხოლოდ მათი ლეგიტიმური მიზნის განხორციელებისთვის საჭირო ინფორმაცია (ამ შემთხვევაში, ეს იქნებოდა ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში, დასკვნის სახით), ხოლო ის დეტალები რაც გამოკვლეულ იქნა და საფუძვლად დაედო დასკვნის მომზადებას მოიცავს ლეგიტიმური მიზნის არაპროპორციული (ბევრად მეტ) ინფორმაციას, და ანგარიშის მიზნიდან და სოციალური მუშაკის პროფესიული ეთიკიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია დარჩეს მასსა და გამოკითხულ პირს შორის. აქვე აღსანიშნავია, რომ რადგან თავად საუბრის შინაარსი არის კონფიდენციალური და აღნიშნული შეხვედრა ხორციელდება პირისპირ, მათ შორის დაცვის მხარის დაუსწრებლად, საუბრის სრული დოკუმენტაციის პროკურატურის, ადვოკატისა და სასამართლოსთვის მიწოდება ეწინააღმდეგება კონფიდენციალურობის პრინციპს. ფოკუს ჯგუფების დროს სოციალური მუშაკების ნაწილის მხრიდან გამოითქვა მოსაზრება, რომ უმჯობესია მოსამართლე გაეცნოს მთლიან ანგარიშს, რადგან შესაძლოა დასკვნით ნაწილში სოციალურ მუშაკებს გამოირჩეთ მნიშვნელოვანი დეტალი, ან ვერ მოახერხონ ყველა ღირებული ინფორმაციის გადმოტანა, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ვინაიდან ანგარიშზე პასუხისმგებელ ორგანოდ განისაზღვრა პრობაციის სამსახური, იგულისხმება, რომ პრობაციის სოციალური მუშაკები აღჭურვილნი არიან შესაბამისი უნარებით დასკვნით ნაწილში თავი მოუყარონ ყველა მნიშვნელოვან გარემოებას, რაც რელევანტურია სასჯელის განსაზღვრის მიზნისთვის. უნდა არსებობდეს ერთგვარი პრეზუმცია, რომ დასკვნაში მოცემული ინფორმაცია არის სანდო, ობიექტური, მრავალმხრივ წყაროზე დაფუძნებული და პროფესიონალური, რისი რევიზია და გადამოწმებაც აღარ წარმოადგენს მოსამართლისა და ადვოკატის ფუნქციას.

მნიშვნელოვანია გამოკითხული წყაროების კონფიდენციალურობის საკითხის გადაწყვეტაც. ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადებისას, პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როდესაც კონკრეტულ დანაშაულებზე სხვადასხვა წყაროები (მაგ: კანონთან კონფლიქტში მყოფი ბავშვის მეგობრები) ითხოვენ კონფიდენციალურობის დაცვას, მათი სახელისა და გვარის გაუმჟღავნებლობას. მეორეს მხრივ, ანგარიშის ობიექტურობისთვის მნიშვნელოვანია წყაროების მითითება, რასაც ითვალისწინებს კიდევ კითხვარი. ვფიქრობთ, მოცემულ შემთხვევაში სოციალურ მუშაკს უნდა მიეცეს შესაძ-

¹ საქართველოს კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, მ.4 ბ,გ

ლებლობა გააკეთოს ზოგადი მითითება კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნისა და ინფორმაციის მიმწოდებლის კავშირის შესახებ. სოციალურ მუშაკს, თავისი შეხედულებისამებრ უნდა შეეძლოს არ დაასახელოს ინფორმაციის წყაროს სახელი და გვარი; ჩვენი აზრით, ეს ნაკლებად იქნება მოსამართლეთა მხრიდან ანგარიშის ობიექტურობის სადაოდ გახდის მიზეზი, უფრო მეტიც, მიგვანჩნია, რომ რიგ შემთხვევებში წყაროს ანონიმურობის დაცვა სწორედ უფრო ობიექტური ინფორმაციის მიღების შესაძლებლობას შექმნის. მსგავს შემთხვევებში, სასამართლო ნდობას უცხადებს სოციალურ მუშაკს, როგორც სახელმწიფო უწყების წარმომადგენელს, მის პროფესიონალიზმს და ყველა წყაროს მითითება ან მითითებლობა ვერ გახდება ანგარიშის ობიექტურობის ან არაობიექტურობის საზომი.

ნაწილი 1.4 უწყებათაშორისი კომუნიკაცია

არსებობს ცალკეული სირთულეები უწყებებს შორის კომუნიკაციის კუთხითაც, კერძოდ ანგარიშის მოთხოვნის დოკუმენტში სასამართლო (მოსამართლის თანაშემწეები) ხშირად არ უთითებს შესაბამის მუხლს კანონმდებლობიდან, რომლის საფუძველზეც ითხოვს ინფორმაციის გადაცემას, რაც პრობაციის ოფიცრებს/სოციალურ მუშაკებს მნიშვნელოვან სირთულეებს უქმნით, რიგ შემთხვევებში, არ არის დაზუსტებული დამატებითი კომუნიკაციის საჭიროებისას სასამართლოდან შესაბამისი საკონტაქტო პირის ვინაობაც (ცნობილია, რომ მოსამართლესთან უშუალო კომუნიკაცია მის განსახილველ საკითხთან მიმართებაში რეკომენდებული არ არის.). მსგავსი სირთულეები იწვევს ანგარიშის მოსამზადებლად არსებული ისედაც მცირე დროის არარაციონალურად გამოყენებას. შეფასების პროცესში გამოიკვეთა ასევე, რომ რიგ შემთხვევებში სასამართლოს მომართვისას არ არის არასრულწლოვნის, მისი ოჯახის ან ადვოკატის კოორდინატები, ცალკეულ შემთხვევებში კი ინფორმაცია არაზუსტია.

ფოკუს ჯგუფების შედეგად ცხადი გახდა, რომ უმჯობესია შემუშავებული იქნას სოციალური მუშაკებისათვის მიმართვის ერთიანი ფორმა, ცალ-ცალკე როგორც პროკურორების, ასევე მოსამართლეების მხრიდან. არის შემთხვევები, როდესაც სოციალური მუშაკები მიმართვის საფუძველზე ვერ იღებენ ინფორმაციას დანაშაულის მოკლე ფაბულაზე, არ განემარტებათ წარმოების რა ეტაპზეა კონკრეტული საქმე. სამართლებრივი დეტალების არასაკმარისი განმარტება, ხშირად სოციალური მუშაკების მხრიდან იწვევს სამართლებრივი საკითხების არასწორ ინტერპრეტაციას და დამატებით შფოთვას.

არსებობს გარკვეული სირთულეები სოციალური მუშაკების მხრიდან ადვოკატებთან ურთიერთობის კუთხითაც. პირველ რიგში, ალსანიშნავია, რომ დაცვის მხარის წარმომადგენლების დიდი ნაწილი არ არის ინფორმირებული იმის შესახებ თუ რას უნდა მოიცავდეს ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში. მათი აზრით, ანგარიში არ აერთიანებს ინფორმაციას მნიშვნელოვანი წყაროებიდან, მხოლოდ ბრალდებულთან და მის ოჯახთან გასაუბრება კი, რასაც მათი განცხადებით უმეტეს შემთხვევებში აქვს ადგილი, არ იძლევა ობიექტურ სურათს ოპტიმალური სასჯელის ზომის განსაზღვრისთვის. მნიშ-

ვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ანგარიშების ნაწილი მართლაც ვერ სცდება მითითებულ წყაროებს (ზემოთ აღნიშნული დროის სიმცირის გამო), თუმცა ადვოკატების სიფრთხილე აღნიშნული დასკვნების მიმართ იმითაც არის განპირობებული, რომ გარკვეულ შემთხვევაში ინდივიდუალური შეფასების ანგარიში შესაძლოა მათი დაცვის ქვეშ მყოფისთვის ყველაზე მსუბუქი სასჯელის შეფარდების მიზანშეწონილობაზე არ მიუთითებდეს. გარდა ამისა, ზოგიერთ შემთხვევაში, გამოიკვეთა პრობლემა, რომ დამატებითი წყაროებიდან (მაგალითად, სკოლა) ინფორმაციის ამოღება ვერ ხერხდება ცალკეულ შემთხვევაში სოციალური მუშაკები ტერიტორიული სიშორისა და ლოგისტიკური პრობლემების გამო, (მაგალითად, საწვავი) ვერ ახერხებენ შესაბამის დაწესებულებებთან/პირებთან მისვლას, უმეტესად კი იმ მიზეზით, რომ მშობელი ან ბავშვი წინააღმდეგია განხორციელებულ სკოლასთან კომუნიკაცია.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ხშირად (განსაკუთრებით ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში) არასრულწლოვანთან ინტერვიუს დროს არსებობს თარჯიმნის საჭიროება. ფოკუს ჯგუფებიდან გაირკვა, რომ ასეთ შემთხვევებში სოციალური მუშაკები უმეტესად თავად იძიებენ თარჯიმანს პირადი კონტაქტების გამოყენებით, ასევე რიგ შემთხვევებში თარჯიმანი არის არასრულწლოვნის მშობელი ან სხვა ოჯახის წევრი. ჩვენი აზრით თარჯიმნის უზრუნველყოფის საკითხი სისტემურად უნდა იქნას გამართული, პრობაციის სააგენტო უნდა უზრუნველყოფდეს საჭიროებისამებრ პროფესიონალი მოუკერძოებელი თარჯიმნის ჩართვას პროცესში, ვინაიდან მშობლის ან სხვა ენის მცოდნე პირის მიერ თარჯიმანის უზრუნველყოფის შემთხვევაში შესაძლოა არსებობდეს ლეგიტიმური კითხვები ინფორმაციის სისრულისა და ობიექტურობის თაობაზე, შესაძლოა მშობლის ინტერვიუმე დასწრებამ გამოიწვიოს არასრულწლოვნის მიერ გარკვეული ინფორმაციის დაფარვა ან არაობიექტურად მიწოდება.

უმჯობესია ასევე სისტემურად აეწყოს ურთიერთობა ჯანდაცვის სამინისტროს სოციალური მომსახურების სააგენტოს სოციალურ მუშაკებთან, რადგან თუ ბავშვი იმყოფება სახელმწიფო ბრუნვაში, სააგენტოს სოციალური მუშაკი წარმოადგენს ინფორმაციის მნიშვნელოვან წყაროს. ასეთ შემთხვევებში მათთან კომუნიკაცია არ უნდა იყოს დამოკიდებული პირად კონტაქტებზე, ან სააგენტოს სოციალური მუშაკის ნებაზე, მიაწოდოს ან არ მიაწოდოს ინფორმაცია პრობაციის სოციალურ მუშაკს.

გარდა ამისა, პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როდესაც ადვოკატები ითხოვენ არასრულწლოვანთან სოციალური მუშაკის მიერ განხორციელებული ინტერვიუს პროცესზე დასწრებას. ეს კატეგორიულად ეწინააღმდეგება ინდივიდუალური ანგარიშის შედგენის კონცეფციას, რადგან დასკვნა დგება დამოუკიდებელი, ობიექტური ორგანოს მიერ და მიზნად არ ისახავს რომელიმე მხარის პოზიციის გამყარებას. ვფიქრობთ, რომ დაცვის მხარის წარმომადგენლები საჭიროებენ უფრო დეტალურ ინფორმირებას და განმარტებას ანგარიშის შედგენის პროცედურასთან დაკავშირებით.

ნაწილი 1.5 ხარისხის კონტროლი

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსში, მისივე მიღებისთანავე გაიწერა, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სფეროში მომუშავე პროფესიონალების გადამზადების და შესაბამისი მოდულების შექმნის ვალდებულება. კერძოდ, 101-ე მუხლში აღნიშნულია, რომ – „2016 წლის 1 იანვრამდე საქართველოს მთავრობამ უზრუნველყოს ამ კოდექსით გათვალისწინებული საქართველოს მთავრობის დადგენილების მიღება; 2016 წლის 1 იანვრამდე საქართველოს იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ უზრუნველყოს ამ კოდექსით გათვალისწინებული საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილების მიღება; 2016 წლის 1 იანვრამდე საქართველოს იუსტიციის, შინაგან საქმეთა, განათლებისა და მეცნიერების და სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრებმა უზრუნველყონ ამ კოდექსით გათვალისწინებული კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების გამოცემა და შესაბამისი ნორმატიული აქტების ამ კოდექსთან შესაბამისობა. 2016 წლის 1 იანვრამდე საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციამ უზრუნველყოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში ადვოკატის სპეციალიზაციის დამადასტურებელი დოკუმენტის ფორმის დამტკიცება.“

გარდა ამისა, საქართველოს მთავრობის N668 დადგენილების საფუძველზე დამტკიცდა - არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესის განმახორციელებელი და ამ პროცესში მონაწილე პირების სპეციალიზაციის სტანდარტი. აღნიშნული დებულების თანახმად - არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში მონაწილე ყველა პირი ვალდებულია, გავლილი ჰქონდეს ტრენინგები შემდეგ სფეროებში: არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი; არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების საერთაშორისო სტანდარტები; ანტისოციალურ ქცევის ფსიქოლოგიური ასპექტები; ძალადობა ბავშვზე და მისი გავლენა ბავშვის განვითარებაზე; დაზარალებული და მოწმე ბავშვის დაკითხვა/გამოკითხვა². ამავე დებულებაში ასახულია თითოეული მოდულის მიზანი, ის პასუხისმგებელი სასწავლო დაწესებულებები, ვისაც ჰქონდა შესაბამისი პროფესიონალების გადამზადების ვალდებულება. აღნიშნულ დადგენილებაში საუბარია მხოლოდ იმაზე, თუ რა კომპონენტებზე დაყრდნობით უნდა განხორციელდეს პროგრამების შეფასება, კერძოდ - ტრენინგის მონაწილეთა უკუკავშირის ანალიზი; პროგრამის მონაწილეთა დასწრების შეფასება; პროგრამის განხორციელების პროცესში პარტნიორთა დაკვირვებების შედეგები³.

აღნიშნული დადგენილების საფუძველზე არ არის განსაზღვრული, თუ როგორ უნდა ხდებოდეს შესაბამისი კანდიდატების შერჩევა გადამზადე-

1 არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი, მ.101.

2 საქართველოს მთავრობის დადგენილება N668 არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესის განმახორციელებელი და ამ პროცესში მონაწილე პირების სპეციალიზაციის სტანდარტი, მ.1.

3 იქვე, მ.4.

ბისთვის, ვისაც უნდა დაევალოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესის ეფექტიანად წარმართვა თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში. ასევე, არ არის განსაზღვრული გადამზადების უწყვეტი პროცესის მარეგულირებელი დებულებები, რაც უმნიშვნელოვანესია ერთიანი სტანდარტის შენარჩუნებისთვის. „პეკინური წესების“ თანახმად – „პროფესიული განათლება, მუშაობის პროცესში სწავლება, კვალიფიკაციის ამაღლება და ინსტრუქტაჟის სხვა სათანადო მოდელები გამოიყენება არასრულწლოვანთა საქმეების განმხილველი მთელი პერსონალის სათანადო პროფესიული კომპეტენტურობის უზრუნველყოფისა და შენარჩუნებისათვის“.¹ აქვე აღნიშნულია, რომ – „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პერსონალი უნდა აირჩეს იმ არასრულწლოვანთა მრავალფეროვნების გათვალისწინებით, რომლებიც უშუალო კონტაქტში არიან არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემასთან“.² არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების მიუკერძოებელი და ეფექტიანი ადმინისტრირების აუცილებელი ელემენტია პროფესიული კვალიფიკაცია. შესაბამისად, აუცილებელია პერსონალის არჩევის, დაწინაურებისა და პროფესიული მომზადების გაუმჯობესება და მათთვის ყველა საშუალების გადაცემა, რათა შეძლონ დაკისრებული ფუნქციების სათანადოდ შესრულება.

გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტი განმარტავს, რომ „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების აღსრულების ხარისხისთვის აუცილებელია, რომ ამ პროცესში ჩართული ყველა სპეციალისტი, მათ შორის, სამართალდამცავი და იურიდიული სამსახურების თანამშრომლები ტრენინგების საშუალებით გაეცნონ ზოგადად კონვენციის, კონკრეტულად კი, მისი იმ ნაწილის შინაარსსა და დებულებების მნიშვნელობას, რაც უშუალოდ არის დაკავშირებული მათ ყოველდღიურ პრაქტიკასთან. ტრენინგები უნდა მომზადდეს სიტუაციურად და უწყვეტად, ხოლო ინფორმაცია არ უნდა შემოიფარგლებოდეს მხოლოდ შესაბამისი ეროვნული და საერთაშორისო სამართლებრივი დებულებებით“.³

სამწუხაროდ აღნიშნული დადგენილება და შემდგომი პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სფეროში სპეციალიზაცია განხორციელდა ერთჯერადად, თუმცა არ ჩანს სწავლების პროცესის უწყვეტობის, მიღებული ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენების შეფასების სისტემა.

უნდა აღინიშნოს, რომ კვლევის პროცესში გამოიკვეთა სოციალური მუშაკების დამატებითი და სისტემური გადამზადების საჭიროება. კვლევამ აჩვენა, რომ სოციალურ მუშაკებს არასაკმარისი ცოდნა გააჩნიათ სამართლებრივ საკითხებთან დაკავშირებით, რაც აისახა კიდევ ანგარიშების მომზადების ხარისხზე. შეხვედრებისას, მათ ხაზი გაუსვეს, რომ სურვილი აქვთ გაიარონ გადამზადება ისეთ საკითხებთან დაკავშირებით, როგორცაა საერთო სასა-

¹ „პეკინური წესები“, წესი 22.1.

² იქვე, წესი 22.2.

³ გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი N10, პ.97.

მართლოების სისტემა, ბრალთან დაკავშირებული საკითხები სისხლის სამართლის საქმის განხილვის პროცედურა და ა.შ.

ცალკე ყურადღება უნდა დაეთმოს ხარისხის კონტროლის სისტემის ჩამოყალიბებას. მნიშვნელოვანია, რომ ხარისხის კონტროლის სისტემა უწყებებში იყოს დანერგილი იმგვარად, რომ მუდმივად, ყოველდღიურ რეჟიმში იყოს შესაძლებელი პროცესის ანალიზი, ხარვეზების იდენტიფიცირება და სისტემის გაუმჯობესების მიზნით რეკომენდაციების შემუშავება. „პეკინურ წესებში“ აღნიშნულია, რომ „ძალისხმევა უნდა დაეთმოს აუცილებელი გამოკვლევის ორგანიზებასა და ხელშეწყობას, რომელიც წარმოადგენს ეფექტური დაგეგმვისა და პოლიტიკის ფორმულირების საფუძველს“.¹ იქვე ხაზგასმულია, რომ „ძალისხმევა უნდა იქნეს მიმართული, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემის ადმინისტრირების ფარგლებში შეიქმნას მუდმივი შეფასებითი გამოკვლევის მექანიზმი, შეგროვდეს და გაანალიზდეს სათანადო მონაცემები და ინფორმაცია ადმინისტრირების შეფასების, მომავალში გაუმჯობესებისა და რეფორმირების მიზნით“².

„რიადის სახელმძღვანელო პრინციპების“ თანახმად, „მცდელობები უნდა იქნეს განხორციელებული და შესაბამისი მექანიზმები უნდა შეიქმნას, რათა მრავალ დისციპლინურ და შიდა დისციპლინურ საფუძველზე, ურთიერთობა და კოორდინაცია განხორციელდეს ეკონომიკურ, სოციალურ, საგანმანათლებლო და ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ სააგენტოებსა და სამსახურებს, მართლმსაჯულების სისტემას, ახალგაზრდებს, საზოგადოებასა და განვითარების სააგენტოებსა და სხვა დაწესებულებებს შორის“.³ იქვე აღნიშნულია, რომ „ინფორმაციის გაცვლა, გამოცდილება და ექსპერტიზა, რომელიც მიიღწევა პიოქტების, პროგრამების, პრაქტიკისა და იმ ინიციატივების საფუძველზე, რომლებიც ეხება არასრულწლოვანთა დანაშაულს, დანაშაულის აღკვეთასა და არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებას, უნდა გაძლიერდეს ეროვნულ, რეგიონალურ და საერთაშორისო დონეზე“.⁴

კვლევების/ანალიზის გამოყენება არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პოლიტიკის საფუძველად საყოველთაოდ აღიარებულია მნიშვნელოვან მექანიზმად, რათა პრაქტიკა შეესაბამებოდეს თეორიაში არსებულ მიღწევებს და მოხდეს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემის განვითარება და გაუმჯობესება. მუდმივი კავშირი კვლევებსა და პოლიტიკას შორის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებისათვის.⁵

მას შემდეგ, რაც სახელმწიფოები მიიღებენ ისეთ კანონმდებლობას, რომელიც დააარსებს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემას,

1 „პეკინური წესები“, წესი 30.1.

2 „პეკინური წესები“, წესი 30.3.

3 „რიადის სახელმძღვანელო პრინციპები“, პ.60.

4 „რიადის სახელმძღვანელო პრინციპები“, პ.61.

5 „პეკინური წესები“, წესი 30, კომენტარი.

და სისტემაში მომუშავე ყველა სპეციალისტი გადამზადდება, მაინც შეიძლება დარჩეს განხორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემები. ბავშვის უფლებათა კომიტეტის რეკომენდაციით სახელმწიფოებმა რეგულარულად უნდა განახორციელონ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემის შეფასება, კერძოდ კი შეაფასონ გატარებული ზომების, მათ შორის დისკრიმინაციის, რეინტეგრაციისა და რეციდივიზმთან დაკავშირებული ზომების ეფექტურობა.¹

მნიშვნელოვანია, რომ სახელმწიფოებმა შეაგროვონ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პრაქტიკისა და ადმინისტრირების შესახებ ზუსტი, დეტალიზებული მონაცემები და აკონტროლონ ისინი. ეს საშუალებას მისცემს სახელმწიფოს, გამოავლინოს არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილი დანაშაულების შესახებ ტენდენციები და განსაზღვროს საპასუხო ზომებისა და პროგრამების ქმედითობა. ეფექტიანი მონიტორინგი და შეფასება სახელმწიფოებს აძლევს შესაძლებლობას, დაგეგმონ რესურსების მიზნობრივი გამოყოფა და შეიმუშაონ და დახვეწონ ინიციატივები.

ხარისხის კონტროლი როგორც წესი ყველა უწყების საქმიანობის უმნიშვნელოვანესი ელემენტია, განსაკუთრებით დიდ მნიშვნელობას ხარისხის შემოწმება იღებს იმ პროცედურების იმპლემენტაციის შემთხვევაში, რაც თვისობრივად როგორც უწყებისთვის, ასევე მთლიანი მართლმსაჯულების სისტემისთვის სიხალეს წარმოადგენს. ხარისხის კონტროლი შესაძლოა განხორციელდეს შიდაუწყებრივად, ასევე გარეშე უწყებების/ორგანიზაციების მხრიდან მონიტორინგის განხორციელების გზით. შიდა უწყებრივი მონიტორინგის კუთხით, საკითხი მეტ-ნაკლებად გადაწყვეტილია, რადგან პრობაციის ეროვნული სააგენტოს პროგრამების სამმართველოს უფროსი, ასევე ხელმძღვანელი სოციალური მუშაკები ახორციელებენ სხვა სოციალური მუშაკების მიერ მომზადებული ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშების სუპერვიზიას და მათთვის შეფასების დასკვნებთან დაკავშირებით უკუკავშირის მიცემას. ეს პროცესი მიზნად ისახავს კითხვარის შევსების ინსტრუქციის ერთგვაროვნად გაგების უზრუნველყოფას ცალკეული პროფესიონალების მხრიდან, აგრეთვე წარმოადგენს ხარისხის გადამოწმების მექანიზმს. თუმცა მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ სუპერვიზორის ფუნქცია შიდა უწყებრივი კონტროლის შემთხვევაშიც მიბმულია ცალკეულ თანამდებობასთან და სავალდებულოდ არ გულისხმობს მაკონტროლებელ პირებად დამატებითი კვალიფიკაციის ან სპეციალური გადამზადების მქონე პერსონალის განსაზღვრას.

რაც შეეხება გარე მონიტორინგს, მნიშვნელოვანია როგორც ცალკეული არასამთავრობო ორგანიზაციების, ექსპერტების მხრიდან საექსპერტო მხარდაჭერის განხორციელება, ასევე გარკვეული უკუკავშირის მიღება პროცესში ჩართული სხვა სტრუქტურებიდან. კერძოდ, არსებული პრაქტიკის შესაბამისად, ინფორმაციის მსგავსი ფორმატით გაცვლა არ ხდება. სოციალურმა მუშაკებმა (გარდა იმ გამონაკლისი შემთხვევებისა როდესაც ისინი

¹ ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი N10, პ.99.

ნი ინფორმაციას თავად კანონთან კონფლიქტში მყოფი ბავშვისგან ან მისი მშობლების ან ადვოკატებისგან იღებენ), არ იციან რა გავლენა იქონია მათ მიერ მიწოდებულმა ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშმა კონკრეტული ბრალდებულის ბედზე. მათთვის ასევე უცნობია, რამდენად გასაგებად იქნა მიწოდებული ინფორმაცია სასამართლოსთვის, რა მოსაზრებები გამოითქვა ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის თაობაზე სასამართლო მხარეების (ბრალდების, დაცვის) მიერ. ინტერვიუს დროს, პრობაციის სააგენტოს თანამშრომლებმა ერთხმად აღნიშნეს, რომ ამგვარი უკუკავშირი დაეხმარება მათ მოახდინონ საქმიანობის უკეთ დაგეგმვა და ოპტიმიზაცია, თუმცა მოსამართლეებთან შეხვედრის დროს ვერ მოხდა უკუკავშირის გაცვლის კონკრეტულ ფორმაზე შეჯერება. ჩვენი აზრით, შესაძლოა მულტიდისციპლინური შეხვედრის დონეზე, არსებული პრაქტიკის განზოგადების შედეგად, მოხდეს სოციალური მუშაკებისთვის ერთიანი უკუკავშირის მიწოდება და იმ გამოწვევებზე ან დადებით მხარეებზე მსჯელობა, რაც არსებულმა პრაქტიკამ გამოავლინა კოდექსის ამოქმედების შემდეგ. ფოკუს ჯგუფებზე გამოითქვა ასევე მოსაზრება მოსამართლეებისა და სოციალური მუშაკების ერთობლივი შეხვედრის/ტრენინგის ორგანიზების შესახებ.

ნაწილი 1.6 ბავშვის უფლება იყოს ინფორმირებული

გაერთიანებული ერების ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-12 მუხლის შესაბამისად, საკუთარი შეხედულებების ჩამოყალიბების უნარის მქონე ბავშვს უფლება აქვს, თავისუფლად გამოთქვას თავისი აზრი ნებისმიერ საკითხზე, რომელიც მას ეხება, ამასთან, ბავშვის შეხედულებებს სათანადო ყურადღება ეთმობა მისი ასაკისა და სიმწიფის შესაბამისად. ამ ზოგადი უფლების გარდა, როდესაც ბავშვის მიმართ მიმდინარეობს ადმინისტრაციული თუ სასამართლო საქმისწარმოება, მას უფლება აქვს, მოუსმინონ საქმის განხილვისას როგორც უშუალოდ, ასევე წარმომადგენლის ან შესაბამისი ორგანოს მეშვეობით, ეროვნული კანონმდებლობის საპროცესო ნორმებით გათვალისწინებული წესით¹.

ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი N12² განსაკუთრებულად უსვამს ხაზს ბავშვის უფლებას, იყოს მოსმენილი არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესის ყველა ეტაპზე და იზიარებს იმ თვალსაზრისს, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემაში მოხვედრილი ბავშვების ხმები უფრო და უფრო მნიშვნელოვან ძალას იძენს შესაბამისი ასპექტების გაუმჯობესების, რეფორმების და ბავშვთა უფლებების განხორციელების საკითხში³.

საკმარისი არ არის, სახელმწიფომ უბრალოდ გაითვალისწინოს კანონმდებლობაში, რომ ბავშვს აქვს უფლება, იყოს მოსმენილი არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემის ფარგლებში. სახელმწიფომ ასევე უნდა

¹ „პეკინური წესები“, წესი 14 (2).

² ბავშვის უფლებათა კომიტეტი, ზოგადი კომენტარი N12 (2009), ბავშვის უფლება, იყოს მოსმენილი, გაეროს დოკ. ჩღჩ/ჩ/გჩ/12.

³ ბავშვის უფლებათა კომიტეტი, ზოგადი კომენტარი N10(2007), პ.12

უზრუნველყოს, რომ ბავშვებს თავიანთი შეხედულებების გამოხატვა „თავისუფლად“ შეეძლოთ იმ სიტუაციებში, რომელიც მათზე გავლენას ახდენს. ეს ნიშნავს, რომ ბავშვებს უნდა შეეძლოთ, გამოხატონ საკუთარი თავი ყოველგვარი ძალადობის, ზემოქმედების ან თავშეკავების გარეშე. სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემა, როგორც მთლიანობა, შეიძლება ძალიან დამაშინებელი იყოს ბავშვისთვის. აღნიშნული ფაქტორის გათვალისწინებით პროკურორები, მოსამართლეები, სოციალური მუშაკები იმგვარად უნდა იყვნენ მომზადებულები ბავშვებთან ურთიერთობისთვის, რომ საშუალება მისცენ მათ, გამოხატონ საკუთარი თავი.

ბავშვებს ესაჭიროებათ დახმარება, რათა არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემის ფარგლებში განახორციელონ თავიანთი უფლება, იყვნენ მოსმენილნი. გაერთიანებული ერების ბავშვის უფლებათა კონვენცია ითვალისწინებს უფლებას დაცვის მომზადებისა და წარმოდგენისათვის იურიდიული ან სხვა შესაბამისი დახმარების უზრუნველყოფის შესახებ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებამ¹, რომელიც შეეხებოდა მცირეწლოვანი ბავშვების მეურვეობის საკითხს, აღნიშნულია, რომ - „სასამართლოს აზრით, არაჯეროვანმა წარმომადგენლობამ და შედეგად ბიჭების შეხედულებების სათანადოდ წარდგენასა და მოსმენაში წარუმატებლობამ (მარცხმა) შეარყია არსებულ საქმეში გადაწყვეტილების მიღების პროცესის პროცედურული სამართლიანობა; რაც კიდევ უფრო გამძაფრდა ბიჭების საუკეთესო ინტერესების არაადექვატური და ცალმხრივი შეფასებით, სადაც მათი ემოციური მდგომარეობა უბრალოდ იგნორირებული იქნა. ზემოთ ხსენებულის საფუძველზე სასამართლო ასკვნის, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-8 მუხლში განსაზღვრული ბიჭების უფლების - პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება - დარღვევას“¹.

აღსანიშნავია საკითხი ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის ბრალდებულისთვის გაცნობის შესახებ. ინდივიდუალური ანგარიშის თავდაპირველი კონცეფცია² გულისხმობდა, რომ კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვანი, რომლის თაობაზეც ხდებოდა ანგარიშის შედგენა, უნდა გაცნობოდა მის შესახებ შეკრებილ და დამუშავებულ ინფორმაციას, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ამას შეიძლება ზიანი მიეყენებინა ბავშვის საუკეთესო ინტერესებისთვის (მაგ: სექსუალური ძალადობის შემთხვევები, როდესაც ბავშვი შესაძლოა სრულად თავადაც ვერ აცნობიერებდეს მისი ქმედების შინაარსს, ან მის შესახებ ცალკეული ინფორმაციის გაცნობამ, სოციალური მუშაკის მხრიდან მისმა შეფასებამ შეიძლება გამოიწვიოს მისი ძლიერი აღელვება, აგრესია და ა.შ). ბრძანების დამტკიცების შემდეგ, ჩამოყალიბდა პრაქტიკა, როდესაც სოციალურ მუშაკს არ ეკისრება ანგარიშის შინაარსის არასრულწლოვანისთვის გაცნობის და მათგან ამ საკითხზე უკუკავშირის მი-

1 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, ნ.წ. და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ, პ.84.

2 კონცეფცია მომზადდა გაეროს ბავშვთა ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტის ფარგლებში, რის შედეგადაც მომზადდა შემდგომში ზოგადი რეგულაციები. ამავე პროექტის ფარგლებში მომზადდა შეფასების ინსტრუმენტი (კითხვარი), რომელსაც ამჟამად იყენებენ პრობაციის ეროვნული სააგენტოს სოციალური მუშაკები.

ლების ვალდებულება. შედეგად, არასრულწლოვნებისთვის ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის შინაარსი მაინც ხდება ხელმისაწვდომი დაცვის მხარის მხრიდან, რასაც პრაქტიკულად შესაძლოა მოყვეს უფრო მეტი დაძაბულობა და მღელვარება. უძვობესია და სამართლებრივი თვალსაზრისით უფრო სწორია, რომ სოციალური მუშაკი, პირისპირ საუბრისას, ბავშვისთვის გასაგები და მისაღები ფორმით ახორციელებდეს აღნიშნული ინფორმაციის მისთვის გაცნობას. ამასთან, რიგ შემთხვევებში დაცვის მხარის წარმომადგენლების მხრიდან ადგილი აქვს ანგარიშის შინაარსით მანიპულირებას. კერძოდ, ცალკეულ შემთხვევებში ისინი არასრულწლოვანს უცხადებენ, რომ მკაცრი სასჯელი ან ნაკლებად ლიბერალური მიდგომა გამოიწვია პრობაციის სოციალური მუშაკის ანგარიშმა, რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს აგრესია არასრულწლოვნის მხრიდან.

ნაწილი 1.7 პროფესიული ეთიკის საკითხები

დიღემას წარმოადგენს საკითხი, რამდენად არის სოციალური მუშაკი ვალდებული სასამართლოს/პროკურორს აცნობოს ინფორმაცია, რომელიც მოიცავს სხვა დანაშაულის შესახებ ინფორმაციას და რომელიც მისთვის გახდა ცნობილი არასრულწლოვან ბრალდებულთან ინტერვიუს დროს. ამ მხრივ, ცალკეული სოციალური მუშაკების განმარტებით, ერთმანეთს ეჯახება პროფესიული ეთიკა და საზოგადოებრივი ინტერესი, სოციალური მუშაკის ვალდებულება განაცხადოს ისეთი ქმედების შესახებ, რომელიც წარმოადგენს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ ქმედებას. ამ დროს სოციალური მუშაკები ცდილობენ კონსულტაცია გაიარონ ხელმძღვანელ სოციალურ მუშაკთან და ისე გადაწყვიტონ აღნიშნული საკითხი, თუმცა ფოკუს ჯგუფებმა ცხადყო, რომ მათი მიდგომა არაერთგვაროვანია. მნიშვნელოვანია ასევე, უნდა განახორციელოს თუ არა სოციალურმა მუშაკმა ვიზიტი სკოლაში, როდესაც არასრულწლოვანი და ოჯახი ამის წინააღმდეგია. ცალსახა პასუხი პრაქტიკაში აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით არ არსებობს. გაუგებრობის თავიდან აცილებისა და ერთგვაროვანი პრაქტიკის დამკვიდრების მიზნით, მიზანშეწონილია პრობაციის ეროვნულმა სამსახურმა იმსჯელოს აღნიშნულ საკითხებზე და დაამკვიდროს ერთგვაროვანი მიდგომა, რომელიც იმავდროულად შესაბამისი იქნება კანონმდებლობასთან, ამავე დროს სოციალურ მუშაკებს უნდა განემართოს, რომ ახალი დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის მიღებისას, მათ ეკისრებათ დანაშაულის შესახებ შესაბამისი ორგანოებისთვის ინფორმაციის მიწოდების/შეტყობინების ვალდებულება.

ნაწილი 1.8 სერვისების დეფიციტი

არსებობს აგრეთვე რისკი, რომ შეზღუდული სერვისების პირობებში, შესაძლოა სოციალური მუშაკის მიერ რეკომენდებული პროგრამები, სადაც ხდება არასრულწლოვნის გადამისამართება, იყოს მხოლოდ ფორმალური ხასიათის და ვერ ხერხდებოდეს არასრულწლოვნის რეალური საჭირო-

ებების დაკმაყოფილება. იმ შემთხვევაში, თუ სერვისი არ არის მორგებული არასრულწლოვნის ინტერესებსა და საჭიროებებს, დგება მათი მოტივირების პრობლემა. ამ დროს ძნელია დაარწმუნო არასრულწლოვანი, რომ აქტიურად ჩაერთოს ცალკეულ პროგრამაში.

ნაწილი 1.9 რეკომენდაციები

არსებული კანონმდებლობის ანალიზის, ჩატარებული ინტერვიუების, ფოკუს ჯგუფებისა და ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშების ანალიზის საფუძველზე, მიგვაჩნია, რომ ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადების პროცესში არსებობს რიგი საკანონმდებლო და პრაქტიკული ხარვეზებისა, რომელთა გამოსწორებისთვის საჭიროა გარკვეული ქმედებების განხორციელება. რეკომენდაციები:

სასჯელალსრულებისა და პრობაციის მინისტრს

1. კანონქვემდებარე აქტში, რომელიც აწესრიგებს ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის შედგენის პროცედურას, განისაზღვროს ვადა (სასურველია 10 სამუშაო დღის ოდენობით), რა ვადაც უნდა ჰქონდეს სოციალურ მუშაკს ანგარიშზე მუშაობისთვის;
2. შეფასების პროცესში მნიშვნელოვანია სოციალურ მუშაკთან ერთად ფსიქოლოგის მონაწილეობა ოფიციალურად გაიწეროს შესაბამის კანონქვემდებარე აქტში;
3. სოციალურმა მუშაკებმა სასამართლოსა და პროკურატურას გაუგზავნონ არა სრულად შევსებული კითხვარი, რომელიც აერთიანებს დეტალურ ინფორმაციას ყველა წყაროსთან შეხვედრისა და საუბრის შესახებ, არამედ მხოლოდ არსებული ინფორმაციის შედეგად გაანალიზებული დასკვნა, რაც უფრო მართებული იქნებოდა მათი პროფესიული ეთიკიდან და პერსონალური მონაცემების პატივისცემიდან გამომდინარე;
4. კანონქვემდებარე აქტში ან სოციალური მუშაკების ეთიკის დოკუმენტში აისახოს, რომ სოციალური მუშაკის შეხედულებით შესაძლებელი იყოს ცალკეული წყაროების კონფიდენციალურად შენახვის შესაძლებლობა;
5. სოციალურ მუშაკებს კანონქვემდებარე აქტით დაეკისროთ არასრულწლოვნისთვის ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის გაცნობის ვალდებულება (გარდა ზემოთ მითითებული შემთხვევებისა); ეს შესაბამისობაში იქნება როგორც საერთაშორისო და ადგილობრივი კანონმდებლობით განსაზღვრულ ბავშვის მონაწილეობის უფლებასთან, ასევე პერსონალური მონაცემების შესახებ კანონთან, რომლის თანახმად ყველას აქვს უფლება გაეცნოს იმ მონაცემებს,

რომლებიც მის შესახებ გროვდება და მუშავდება სახელმწიფო უწყების მხრიდან;

6. მნიშვნელოვანია განისაზღვროს სოციალური მუშაკების საქმიანობის ხარისხის კონტროლის სისტემა. შიდა უწყებრივი სუპერვიზია დაევალოთ მხოლოდ იმ თანამშრომლებს, რომლებსაც გავლილი აქვთ გადამზადება/დამატებითი კვალიფიკაცია ინდივიდუალური ანგარიშის მომზადების საკითხებზე, ასევე აქვთ აღნიშნული კუთხით მეტი პრაქტიკული გამოცდილება.
7. მნიშვნელოვანია ცალკეულ საკითხებზე (ახალი დანაშაულის გამოვლენის შემთხვევა, ოჯახის წინააღმდეგობის პირობებში სკოლის მონახულების საკითხი) სოციალურ მუშაკებს მიეწოდოთ დამატებითი ინსტრუქციები;
8. მიზანშეწონილია განხორციელდეს სოციალური მუშაკების გადამზადება სამართლებრივ საკითხებთან და პროცედურებთან დაკავშირებით;

საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრს საქართველოს განათლების მინისტრს საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრს

9. მნიშვნელოვანია სისტემურად გაიმართოს ურთიერთობა განათლების სამინისტროსთან (სკოლებთან), ჯანდაცვის სამინისტროსთან (სოციალური მომსახურების სააგენტო), ასევე საჭიროების შემთხვევაში უზრუნველყოფილი იქნას დამოუკიდებელი პროფესიონალი თარჯიმნების მოწვევის შესაძლებლობა;

საქართველოს მთავრობას

10. გაიზარდოს სოციალური მუშაკების რაოდენობა, გაიზარდოს პრობაციის სააგენტოს ადამიანური რესურსები;

საქართველოს მთავრობას საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრს

11. პრობაციის სააგენტოში გაიზარდოს, არა მხოლოდ სოციალური მუშაკების რიცხვი, არამედ დაემატოს რამდენიმე ფსიქოლოგის შტატი. ინდივიდუალური შეფასების პროცესში ფსიქოლოგის მონაწილეობის შემთხვევაში, საჭირო გახდება დამატებითი სახელმძღვანელო დოკუმენტის შექმნა, რომლის საფუძველზეც ნათლად იქნება გაწერილი მისი ფუნქციები, შეფასების პროცესში მონაწილეობის შემთხვევები და აქტივობის სახეები (კონსულტირება, შეფასება და სხვა), დამატებითი ექსპერტიზის დანიშვნის შემთხვევები და მათი მოქმედების არეალი;

**საქართველოს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს
საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრს**

12. გაუმჯობესდეს სასამართლოსა და სოციალურ მუშაკებს შორის თანამშრომლობის პრაქტიკა, განისაზღვროს სასამართლოს მხრიდან საკონტაქტო პირი და მიმართვის ზუსტი პროცედურა და ფორმები;

**საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციას
უფასო იურიდიული დახმარების სამსახურს**

13. მნიშვნელოვანია განხორციელდეს ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის შესახებ სამართალწარმოების მონაწილეთა (განსაკუთრებით დაცვის მხარის, ასევე კანონიერი წარმომადგენლების, საპროცესო წარმომადგენლების) ცნობიერების ამაღლება;

სისხლის სამართლის რეფორმის უწყებათაშორის საკოორდინაციო საბჭოს

14. მნიშვნელოვანია მულტიუწყებრივი შეხვედრების, ან სხვა პლატფორმის (რეგულარული სტატისტიკის გაცვლა, ანალიტიკური ბიულეტენი) ფარგლებში, სოციალურ მუშაკებს მიეწოდოთ უკუკავშირი ანგარიშების შინაარსთან, ასევე მათი გათვალისწინება/უარყოფის ფაქტებთან დაკავშირებით და აღნიშნული შეხვედრების ორგანიზაცია უზრუნველყოს არა დონორმა ორგანიზაციამ, არამედ შესაბამისმა სახელმწიფო დაწესებულებებმა.

II ნაწილი

2. დასრულებული საქმეების ანალიზი

როგორც უკვე აღინიშნა, კვლევის ფარგლებში, თბილისისა და რეგიონების მასშტაბით, განხორციელდა სოციალური მუშაკების მიერ შედგენილი ინდივიდუალური შეფასები ანგარიშების ანალიზი. პროექტის ექსპერტების მიერ, მოხდა 100 დეპერსონალიზებული ანგარიშის გაცნობა, რამაც შესაძლებელი გახადა იმ ძირითადი ხარვეზების იდენტიფიცირება, რომლებიც უკავშირდება ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის შევსებას. მითითებული ხარვეზების ნაწილი სისტემურია, რიგ შემთხვევებში კი საუბარია ერთეულ შემთხვევებზე, თუმცა მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ყველა იმ გამოწვევაზე საუბარი, რაც საქმეების ანალიზმა გამოავლინა. ხარვეზები ცალკე იქნა გამოყოფილი:

1. ანგარიშებში გამოიკვეთა წყაროების სიმცირე. როგორც წესი, თითქმის არცერთ ანგარიშში გამოყენებული არ ყოფილა შესაძლებლობა სკოლიდან მიეღოთ ინფორმაცია არასრულწლოვნის შესახებ (მხოლოდ იშვიათ შემთხვევებში არის ინფორმაცია სკოლიდან და მეზობლებისგან, მათ შორის წყაროები სრულად არ არის გამოყენებული, ზოგიერთ ისეთ შემთხვევაშიც, სადაც ანგარიშის მოსამზადებლად განსაზღვრული იყო 10 დღე);
2. სოციალურ მუშაკებს ნაკლებად ესმით, სამართლებრივი დეფინიციები და ტერმინოლოგია, შესაბამისად ადგილი აქვს მუხლების სახელწოდებების, არასრულწლოვანთა სამართლებრივი სტატუსის არასწორად მითითებას;
3. ხშირად ანგარიშის სხვადასხვა ნაწილში გადმოცემული ინფორმაცია ურთიერთსაწინააღმდეგოა, რაც ანგარიშის წაკითხვისას იწვევს გაუგებრობას. ამგვარი ორაზროვანი ანგარიშის აღქმა მოსამართლისთვის გააჩნის დამატებით კითხვებს, აქედან გამომდინარე მიზანშეწონილია სოციალურმა მუშაკებმა ანგარიშში ასახონ ზუსტი და ერთგვაროვანი ინფორმაცია, რაც მაქსიმალურად ბევრი წყაროდან იქნება გადამოწმებული;
4. ერთ-ერთ ანგარიშში, როდესაც არასრულწლოვანი იმყოფებოდა პენიტენციურ დაწესებულებაში, სადაც განხორციელდა კიდევ მასთან შეხვედრა, დაწესებულების სოციალური მუშაკი ინფორმაციის წყაროდ გამოყენებული არ ყოფილა. ასეთ შემთხვევებში სასურველი და რეკომენდებულია დაწესებულების იმ თანამშრომელთან გასაუბრება, რომელიც ფლობს ინფორმაციას არასრულწლოვნის შესახებ და შესაძლოა მნიშვნელოვანი ინფორმაციის წყაროს წარმოადგენდეს. ეს ასევე ხელს შეუწყობს შეფასებითვის საჭირო, უფრო მეტად ობიექტური ინფორმაციის მოძიებას;
5. არსებობს უზუსტობები წყაროების მონიშვნისას, მაგ: წყაროდ მონიშნულია მეუღლე, შემდეგ კი აღნიშნულია, რომ არასრულწლო-

ვანს მეუღლე არ ჰყავს, ასევე არსებობს როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი პასუხის ერთდროულად მონიშვნის პრაქტიკა, რასაც არ მოყვება განმარტებები და ფაქტიურად გაუგებარს ხდის ობიექტურ ინფორმაციას. რიგ შემთხვევებში, იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ინფორმაციის ნაწილი ხარჩენილია იმავე არასრულწლოვნის წინა ან სხვა არასრულწლოვნის ანგარიშიდან;

6. ხშირად სოციალური მუშაკის დასკვნა ლოგიკურად არ გამომდინარეობს ანგარიშის მოცემულობიდან, ცალკეულ შემთხვევებში არსებობს რეკომენდაციების რელევანტურობის პრობლემა;
7. ანალიზისას შეგვხვდა ანგარიში, სადაც საუბარი იყო, რომ პენიტენციურ დაწესებულებაში სოციალურ მუშაკთან და ფსიქოლოგთან გასაუბრება ვერ მოხერხდა, რადგან ისინი ადგილზე არ იმყოფებოდნენ;
8. ზოგიერთ ანგარიშში, შეფასების სირთულის მიზეზად მითითებულია ის ფაქტი, რომ არასრულწლოვანი ვერ ფლობს სახელმწიფო ენას და ქართულად საუბარი უჭირს. ეს მიზეზი ვერ იქნება არასრულწლოვანი შეფასების ანგარიშის არგუმენტად გამოყენებული, რადგან სახელმწიფოს (ამ შემთხვევაში პრობაციის სააგენტოს სახით) ეკისრება ვალდებულება საჭიროებისამებრ უზრუნველყოს არასრულწლოვანი თარჯიმნით;
9. სოციალური მუშაკების მხრიდან, არასრულწლოვნის ადრეული ასაკიდან მუშაობის მის ცალსახად ძლიერ მხარედ მითითება, შესაძლოა არ იყოს რელევანტური, პირიქით ხშირად ადრეული ასაკიდან მუშაობაში (თუნდაც ოჯახურ მეურნეობაში) ჩართვა ხორციელდება ბავშვის მნიშვნელოვანი უფლებების ხელყოფის ხარჯზე (განათლების უფლება, ჯანმრთელობის დაცვის უფლება) და რიგ შემთხვევებში უფრო მეტ რისკებს ქმნის, ვიდრე დამცავ ფაქტორებს;
10. რიგ შემთხვევებში, ყოველგვარი განმარტების გარეშე, ანგარიშების ცალკეული გრაფები შეუვსებელია, მაგ: დამცავი ფაქტორები, ალკოჰოლზე დამოკიდებულება და ა.შ;
11. მნიშვნელოვანია, რომ ის ინფორმაცია, რაც აშკარად არათავსებადი კრიტიკულად იქნას გააზრებული სოციალური მუშაკების მიერ და/ან მოხდეს მათი სხვა წყაროებთან გადამოწმება, ან იმავე წყაროსთან დამატებითი კითხვებით ინფორმაციის დაზუსტება და განმარტება;
12. საკმაოდ დიდი აქცენტი კეთდება რელიგიურ საკითხებზე, როგორც დამცავ ფაქტორზე. პრიორიტეტული აქცენტის გაკეთება ამ თემაზე მიზანშეწონილი არ არის. შესაძლოა ცალკეული რელიგიური უმცირესობების დოქტრინები არ იყოს ცნობილი არც სოციალური მუშაკისთვის და არც მოსამართლისთვის, შესაბამისად მათთვის ბუნდოვანი იქნება რელიგიის, როგორც დამცავი ფაქტორის როლი. ამასთან მაღალ რწმენას/რელიგიურობას და დანაშაულის ჩადენას შორის კორელაცია რაიმე კვლევით დადგენილი არ არის;
13. ხშირად გამოიყენება ისეთი პროფესიული ტერმინები, როგორიცაა „ქცევის პატერნი“, „ადიქცია“, „კონფორმულობა“, „ავტორიტეტული

და ავტორიტარული აღზრდის სტილი“ და ა.შ. მნიშვნელოვანია დავ-რწმუნდეთ რომ მოსამართლეებს, პროკურორებს, რომლებიც პრო-ფესიით არიან იურისტები და არა სოციალური მუშაკები, ზუსტად ეს-მით ამ სიტყვების მნიშვნელობა. შეფასების ანგარიშებში მოცემული დასკვნები არ უნდა იყოს დატვირთული სპეციფიკური, პროფესიული ტერმინოლოგიით;

14. მნიშვნელოვანია ანგარიშის შევსებისას სოციალურ მუშაკებს ახ-სოვდეთ: ანგარიშის შევსების მიზანი, ადრესატი. შეფასება მიმარ-თული იყოს ძირითადად განმეორებითი დანაშაულის რისკების შეფასებისკენ და ოპტიმალური სასჯელის განსაზღვრის ხელშეწყობისკენ. რაც შეეხება სხვა რეკომენდაციებს, რომლებიც ზოგადად მიზანშეწონილია გაწეული იყოს, ინდივიდუალურად არასრულწლოვ-ნისთვის, ისინი ცალკე უნდა იქნას გამოყოფილი;
15. არის შემთხვევები, როდესაც სოციალური მუშაკი აღნიშნავს, რომ ჯანმრთელობის პრობლემები სახეზე არ არის, არასრულწლოვანი არის მშვიდი და პოზიტიური, არ უჭირს თავის მართვა, თუმცა ამავე არასრულწლოვანზე არსებობს სამედიცინო დიაგნოზი „ფოთვითი აშლილობის ნიშნები“. აქ ჩანს, რომ თითქოს სოციალური მუშაკი აღნიშნულ დასკვნას არ ეთანხმება, თუ დიაგნოზის შემდეგ რამე შეიცვალა, ეს უნდა იყოს მითითებული, წინააღმდეგ შემთხვევაში სამედიცინო დასკვნა სპეციალური ცოდნის არმქონე პირის ზეპირ შეფასებაზე სანდოდ მიიჩნევა. იყო შემთხვევა, როდესაც ანგარიშში ეწერა, რომ არასრულწლოვანს არ აქვს ფსიქიკური პრობლემები, თუმცა დანაშაული გულისხმობდა გარდაცვლილთან სქესობრივი კონტაქტის დამყარებას, რაც საკმაოდ ლეგიტიმურ კითხვებს აჩენს არასრულწლოვანის ფსიქიკურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებით;
16. არაერთგვაროვანია წყაროების მონიშვნის საკითხიც, ზოგან რო-დესაც მეზობელია მსხვერპლი, მონიშნულია უცნობი, არაგამიზნუ-ლი მსხვერპლი ან პირიქით ზოგან წერია კონკრეტული, გამიზნული მსხვერპლი და შემდეგ მონიშნულია უცნობი, უმჯობესია არსებობ-დეს ერთგვაროვანი მიდგომა;
17. განრიდების შემთხვევებში ხდება განმეორებითი ქმედების მონიშ-ვნაც. განრიდება სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებლობად არ ითვლება და არ უნდა ჩაითვალოს შემდგომი ქმედება განმეორებით დანაშაულად, თუმცა შეფასება ხდება იმ დანაშაულზეც, რომლის გა-მოც არასრულწლოვანი იყო განრიდებული;
18. ხშირად ანგარიშებში (რომლებიც სრულად იგზავნება სასამართ-ლოში/პროკურატურაში), ასახულია არასრულწლოვანის ახლო ნა-თესავების სამედიცინო დიაგნოზები, რომლებიც არანაირ შემხებ-ლობაში არ არის დანაშაულთან და არ წარმოადგენს დანაშაულის განმაპირობებელ ფაქტორს (იმ შემთხვევებში, როდესაც დანაშა-ულის ჩადენასთან ან არასრულწლოვანის ქცევასთან ცალკეული სა-მედიცინო დიაგნოზის კავშირი ანგარიშიდან არ დგინდება). აქედან გამომდინარე, ამის მითითება სრულიად უსარგებლოა მიზნიდან

- გამომდინარე, თუმცა მეორეს მხრივ მათი კონფიდენციალურად შენახვა ძალიან მნიშვნელოვანია იმ პირებისთვის, ვისი განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალური ინფორმაციაც მულავნდება;
19. ზოგიერთ ანგარიშში ვაკეთებულა სუბიექტური შეფასებები, რეალურად კი წყაროს მხოლოდ არასრულწლოვანი წარმოადგენს. საინტერესოა რაზე დაყრდნობით აკეთებს ასეთ დასკვნას სოციალური მუშაკი. რამდენად შესაძლებელია აღნიშნული დასკვნა გაკეთდეს 1 ან 2 ხანმოკლე შეხვედრის შედეგად; ამავე ანგარიშში აღნიშნულია, რომ არასრულწლოვნის ოჯახი არის სიღარიბის ზღვარს მიღმა, თუმცა მითითებულია, რომ „კვების რეჟიმი გავრეებულია მოზარდისთვის საჭირო ინგრედიენტებით“. უკეთესია, თუ სოციალური მუშაკი ურთიერთსაწინააღმდეგო ან საკამათო ინფორმაციის არსებობისას, მტკიცებით ფორმაში არ გააკეთებს ანალოგიურ დასკვნებს;
 20. ზოგჯერ რჩება შთაბეჭდილება, რომ მხარდამტყერის სტატუსით მოიხსენიება ოჯახის წევრი მხოლოდ მისი ნათესაური კავშირის, და არა რეალური მხარდატყერის, შესაძლებლობის გამო. მნიშვნელოვანია, შეფასდეს რამდენად შესწევს ოჯახის წევრს რეალური მხარდატყერის აღმოჩენის უნარი, რამდენად აქვს ამისი სურვილი და შესაძლებლობა (როგორც ადრე, ისე ამჟამად არსებული მდგომარეობისა და არასრულწლოვანთან მისი დამოკიდებულების შეფასებით);
 21. მნიშვნელოვანია სოციალურმა მუშაკებმა ცხადად შეაფასონ დამცავი ფაქტორები და რისკ ფაქტორები, რაც გამორიცხავს არასრულწლოვნის ძლიერ მხარედ არარელევანტური ფაქტორების მითითებას;
 22. ერთ-ერთ ანგარიშში აღნიშნულია, რომ არასრულწლოვნის საცხოვრებელი ადგილის სიმორის გამო, ოჯახში ვიზიტი ვერ განხორციელდა. ეს არ შეიძლება იყოს ვიზიტზე უარის თქმის არგუმენტი, უნდა არსებობდეს საკმარისი ადამიანური და მატერიალური რესურსი (სატრანსპორტო საშუალება, საწვავი, სატრანსპორტო ხარჯის ანაზღაურების შესაძლებლობა), რაც უზრუნველყოფს, სახელმწიფოს მხრიდან აღნიშნული ვალდებულების შესრულებას, რათა არ დაზარალდეს არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესი.

III ნაწილი

3.1 ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის წარმოებისას ინსტრუმენტისა და შეფასების პროცესის ანალიზი

ა) შეფასების მიზნის არაერთგვაროვანი გაგება

ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის წარმოების პროცესში მნიშვნელოვანია სარეაბილიტაციო პროგრამების სამმართველოს ყველა თანამშრომელს, შეფასების მიზნის ერთგვაროვანი გაგება ჰქონდეს. შეფასების მიზანია: მოსამართლეს დაეხმაროს სრულყოფილად განხილული, დაბალანსებული გადაწყვეტილების მიღებაში სასჯელის სახისა და არსის განსაზღვრის თაობაზე. შედეგად, სასჯელის სწორი ფორმის შერჩევის გზით მოხდეს ახალი დანაშაულის თავიდან აცილება და დამნაშავის რესოციალიზაცია-რეაბილიტაცია.

ანგარიში უნდა მოიცავდეს ინფორმაციას ბავშვის მიერ ჩადენილი დანაშაულის შესაძლო მიზეზებისა და მაპროვოცირებელი ფაქტორების შესახებ. მასში მოცემული უნდა იყოს ინფორმაცია ბავშვის საჭიროებებზე, შესაძლებლობებზე, ძლიერ მხარეებსა და რესურსებზე, ასევე დანაშაულის განმეორებით ჩადენის რისკ ფაქტორებზე.

არსებული პრაქტიკით კი იკვეთება სოციალური მუშაკების განსხვავებული მოსაზრება ანგარიშის დანიშნულებასთან დაკავშირებით, ზოგიერთი თვლის, რომ ანგარიში უზრუნველყოფს „არასრულწლოვნის მთლიან პორტრეტს“, მოსამართლისთვის სრული ინფორმაციის მიწოდებას ყველა სფეროს ირგვლივ, რაც ეწინააღმდეგება შეფასების მიზანსა და ინსტრუმენტის დანიშნულებას: განსაზღვროს დანაშაულის გამომწვევი ფაქტორები და დანაშაულის განმეორებით ჩადენის რისკი.

ბ) აღრევა რისკისა და საჭიროების ფაქტორებს შორის

მნიშვნელოვანი ასპექტი დაკავშირებულია ისეთი ფაქტორების დიფერენცირებასთან, როგორცაა დანაშაულის გამომწვევი რისკ ფაქტორები და არასრულწლოვნის საჭიროებები.

რისკის ცნების წარმოშობა უკავშირდება განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის სამართალდარღვევების გამოჩენას და მასთან გამკლავების ეფექტური გზების ძიებას მართლმსაჯულების სიტემაში. სისტემას დაევალა მაღალი ზიანის რისკის მქონე დამნაშავეების იდენტიფიცირება და მათი მართვა.¹

რისკის პრინციპს აქვს ორი ასპექტი: (1) კრიმინალური ქცევის წინასწარი განსაზღვრა შესაძლებელია და (2) მკურნალობის ხარისხი უნდა შეესაბამებოდეს დანაშაულის რისკის დონეს.²

1 *საძაგლიშვილი შ., სამართალდამრღვევთან მუშაობის მეთოდები, პრობაციის მეთოდების მიმოხილვა, სახელმძღვანელოში კურსისთვის: სოციალური მუშაობა სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სფეროში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბ., 2014, 136.*

2 *ენდრიუსი და ბონტა, „კრიმინალური ქცევის ფსიქოლოგია“ მე-5 გამოცემა, ანდერსონის გამომცემლობა, 2010, 47.*

რისკის პრინციპი გულისხმობს, რომ გამოსასწორებელ პროგრამებში ყველაზე ფართოდ უნდა ჩაერთონ პირები, რომელთაც მაღალი ალბათობით შეიძლება ჩაიდინონ ხელახალი დანაშაული. ამის საპირისპიროდ, რეციდივის განხორციელების დაბალი რისკის მქონე პირები ნაკლებ ხარვეზს საჭიროებენ და მათ მიმართ რესურსის ხარჯვა მიზანშეუწონელი და გაუმართლებელია.

ენდრიუსისა და ბონტას კვლევების საფუძველზე, რისკ ფაქტორები იყოფა ორ ჯგუფად: სტატიკური, დროში უცვლელი (მაგალითად, სქესი, დანაშაულის ჩადენის ისტორია) და დინამიკური, ცვალებადი, კრიმინოგენული (მაგალითად, კრიმინალური მეგობრები). თავის მხრივ დინამიკური ფაქტორები იყოფა ორ ქვეკატეგორიად: სტაბილური, ცვლილებებისადმი რეზისტენტული (კრიმინალური მეგობრები, ანტისოციალური პიროვნება) და მწვავე, სწრაფად ცვალებადი (სამსახურის დაკარგვა, პარტნიორთან დაშორება). სტაბილური რისკფაქტორები წარმოადგენს გრძელვადიანი, ხოლო მწვავე - სწრაფი ინტერვენციის ფოკუსს.

საჭიროების პრინციპიდან გამომდინარე, ეფექტური მკურნალობა მიმართული უნდა იყოს კრიმინოგენური საჭიროებების მიმართულებით, რომელიც არის დინამიკური რისკ ფაქტორები, არაკრიმინოგენური საჭიროებების მკურნალობა შედეგად არ მოიტანს რეციდივის შემცირებას.

ამგვარად, რისკების შეფასების არსსა და მიზანს განსაზღვრავს დანაშაულის ჩამდენი პირების დაყოფა მაღალი, საშუალო და დაბალი რეციდივის რისკის მატარებლებად.

ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშების გაცნობისა და პრობაციის სააგენტოს სოციალურ მუშაკებთან სამუშაო შეხვედრების ფარგლებში კი გამომიკვეთა, რომ ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშებში წარმოდგენილი რისკისა და დამცავი ფაქტორების შესახებ არაერთგვაროვანი ინფორმაცია, აჩენს ანგარიშის არასწორად ინტერპრეტაციის პრობლემას. (მაგალითად რისკად განხილულია საკითხები: ასთმა, მხედველობასთან დაკავშირებული პრობლემები, დამცავ ფაქტორად ფსიქიკური ჯანმრთელობის დიაგნოსტიკა) აღნიშნული ინფორმაციის დეფიციტი შემდგომში აისახება არასწორი რეკომენდაციის განხორციელებაში, მაგალითად: სოციალური მუშაკების მიერ ხდება მითითება, რომ აღნიშნულ არაკრიმინოგენურ საჭიროებებთან მიმართებაში საჭიროა ინტერვენციის დაგეგმვა, თუმცა მათი გამოსწორება (ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემები, სიღარიბე და სხვა) აუცილებლად რეციდივის შემცირებასთან არ არის დაკავშირებული.

აღნიშნული ფაქტორების დიფერენცირების პრობლემა, (რომელია დანაშაულთან დაკავშირებული რისკ ფაქტორი და რომელი კრიმინოგენური საჭიროება) სხვა სპეცილისტების (მოსამართლეები, პროკურორები და სხვა) მხრიდან არასწორი დასკვნისა და რეკომენდაციების გაკეთების საფრთხეს ქმნის.

გ) შემთხვევის მართვა

იმ ინსტრუმენტების უმრავლესობა, რომლებიც აფასებს სამართალდამრღვევის რეციდივის რისკს, ასევე ახდენს სამართალდამრღვევის საჭიროებების განსაზღვრას. საჭიროებების შეფასება მნიშვნელოვანია ჩარევების

დანიშვნისა და შემთხვევების მართვის მიზნებისთვის. შეფასების სტრატეგიები ინსტრუმენტის გაუმჯობესებასთან ერთად იცვლება. პირველი თაობის შეფასების ინსტრუმენტები მხოლოდ პროფესიონალის მსჯელობას ეფუძნებოდა და არ იყო გამოსადეგი შემთხვევის მართვისთვის. მეორე თაობის ინსტრუმენტები სტატიკურ ფაქტორებს ეფუძნებოდა და იძლეოდა ინფორმაციას საჭიროებების შესახებ, მესამე თაობის ინსტრუმენტებში წარმოდგენილია რისკისა და საჭიროებების შკალები და გვაძლევს ინფორმაციას იმ საჭიროებების ცვლილებაზე, რომელიც რეციდივის რისკის შემცირებას გამოიწვევს. მეოთხე თაობის ინსტრუმენტები აფასებს სწორედ იმ ფაქტორებს რომლებიც აუცილებელია შემთხვევის მართვისთვის (ძლიერი მხარეების შეფასება), ხოლო ზოგიერთი მათგანი მოიცავს ჩარევის სუპერვიზიის ფორმასაც, რომელიც მესამე თაობის ფორმებს არ გააჩნიათ. ასეთია, მაგალითად: Youth Level of Service/Case Management Inventory (YSL/CMI), რომელიც აერთიანებს ეფექტური რეაგირებისა და კლინიკური ზედამხედველობის პრინციპების გაძლიერებას¹.

არასრულწლოვნის ინდივიდუალური შეფასების საქმე უნდა შედგებოდეს შემდეგი დოკუმენტებისგან: სასამართლოს/პროკურატურის მომართვის ფორმა, წყაროებიდან მიღებული წერილობითი ინფორმაცია (სკოლა, პენიტენციური დაწესებულება, სოციალური მომსახურების სააგენტო, სხვა.), წინა შეფასების ჩანაწერები (თუ ასეთი არსებობს) მიმდინარე შეფასების ფორმა, დასკვნა, ინტერვენციის გეგმით გაწერილი აქტივობების მონიტორინგი. დღეის მდგომარეობით, არასრულწლოვნის ინდივიდუალური შეფასების საქმე არ არის აკიძული, არ ახლავს თან წინა შეფასებები, დოკუმენტაცია, რის გამოც რთულია შეიქმნას ერთიანი სურათი არასრულწლოვნის ირგვლივ და ამასთან ერთად, განსხვავებით განრიდების პროცესისგან, არ არის ინტეგრირებული ერთიან ელექტრონულ ბაზაში.

სოციალურმა მუშაკმა ხშირად არ იცის, მის მიერ გაწეული რეკომენდაცია ვათვალისწინებული იქნა თუ არა (თუ არასრულწლოვანს პირობითი მსჯავრი აქვს იმ შემთხვევაშიც კი), რადგან შესაძლოა პრობაციის ოფიცრის მიერ რეციდივის დაბალი რისკის დადგენის გამო, არასრულწლოვანი სარეაბილიტაციო პროცესის მიღმა დარჩეს ან საქმე დაეწეროს სხვა ბიუროს, რომლისთვისაც უცნობია ანგარიშით გაწერილი რეკომენდაციები.

შემთხვევის მართვა (ცასე მანაგემენტ) ასევე უნდა გულისხმობდეს ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშისა და გაწეული რეკომენდაციების გადახედვას, ხელახალი შეფასების განხორციელებას, რომელიც ამ პროცესისთვის ცალკე უნდა დარეგულირდეს. საჭიროა გაიწეროს განმეორებითი შეფასების ვადები, სხვა უწყებებთან თანამშრომლობა რეკომენდაციების აღსრულების პროცესში (პენიტენციურ დაწესებულებასთან), ხოლო პრობაციის ეროვნული სააგენტოს ფარგლებში აღნიშნული შემთხვევის ყველა ეტაპზე მიყოლა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, რეკომენდებულია პრობაციის ეროვნულ სააგენტოში არსებობდეს მეოთხე თაობის ინსტრუმენტი,

1 Young S., Literature Review Risk: Risk Assessment Tools for Children in Conflict With the Law, Irish Youth Justice Service, May 2009, 8.

რომელიც მოიცავდა შემთხვევების სუპერვიზიის ფორმასაც, რომელიც შესაძლებელს გახდიდა ჩარევის გეგმის მონიტორინგსა და შედეგად მინიმუმადე დაიყვანდა აღნიშნულ პრობლემათიკას.

დ) ბავშვთან/ოჯახთან ინტერვიუს სპეციფიკა და რაოდენობა

ინდივიდუალური შეფასების მიზნით რეკომენდებულია მინიმუმ ორი შეხვედრის განხორციელება ბავშვთან და ერთი მშობელთან. თუმცა მთელი რიგ შემთხვევებში, განსაკუთრებით, თუ არასრულწლოვანი იმყოფება პენიტენციურ დაწესებულებაში, ხოლო სოციალური მუშაკი რეგიონული ბიუროს თანამშრომელია, არასრულწლოვანთან ვიზიტი ხორციელდება ერთხელ. აღსანიშნავია შემთხვევები, როდესაც მსგავსი ვიზიტის დროს არასრულწლოვანი სასამართლო პროცესზე იმყოფებოდა, რის გამოც ანგარიში მასთან შეხვედრის გარეშე მომზადდა. (ასევე არის სხვა შემთხვევები, როდესაც მოზარდის ადგილსამყოფელი უცნობია და სხვა.) მნიშვნელოვანია დარეგულირდეს აღნიშნული შემთხვევები, გაიწეროს არასრულწლოვანის მონაწილეობის გარეშე საქმის წარმოების პირობები, ხოლო პენიტენციურ დაწესებულებაში მყოფი არასრულწლოვანის შეფასება მოხდეს თბილისისა და ქუთაისის ბიუროს სოციალური მუშაკების მიერ. შედეგად, ანგარიშში ასახულ ინფორმაციას ექნება მეტი სანდოობა, ხოლო არასრულწლოვანი ისარგებლებს თავისი უფლებით და გაეცნობა ანგარიშს.

ე) სხვა უწყებებთან (სოციალური მომსახურების სააგენტო, პენიტენციური დაწესებულებები, სკოლა) ინფორმაციის გაცვლა

პენიტენციური დაწესებულების პროფესიონალებისგან (სოციალური მუშაკი, ფსიქოლოგი, ფსიქიატრი, სხვა) მიღებული ინფორმაცია ატარებს არაერთგვაროვან ხასიათს, ძირითადად არასრულწლოვანის სკოლაში დასწრებაზე, სპორტულ თუ რეკრეაციულ ღონისძიებებში ჩართულობაზე არის მოცემული ინფორმაცია. ანგარიშებში არ არის მოცემული ინფორმაცია მათი შეფასებით გამოვლენილ საჭიროებებზე, წინა ნასამართლობის ისტორიაზე, რა რეკომენდაციები არსებობდა გათავისუფლებამდე, რა არ შესრულდა და სხვა.

საჭიროა არსებობდეს ინფორმაციის გაცვლის ერთი, ყველასათვის საერთო ფორმა, რაც მოიაზრებს ინფორმაციის ელექტრონულ მიმოცვლასაც, რაც შემდგომში გამოირიცხავს ისეთ ხარვეზებს, როგორიცაა: „არ იყო სოციალური მუშაკი სამუშაო ადგილზე“, „არ იყო დრო ვიზიტისთვის“ და სხვა. ასევე სოციალური მუშაკები, რომლებსაც მხოლოდ ერთხელ აქვთ შესაძლებლობა (რეგონიდან პენიტენციურ დაწესებულებაში არასრულწლოვანთან ვიზიტის განხორციელების სირთულეების გამო, იხ. ვიზიტების შესახებ თავი) პენიტენციურ დაწესებულებაში არასრულწლოვანთან და მასთან მომუშავე სპეციალისტებთან შეხვედრისას უმჯობესი იქნებოდა მიეწოდოთ ერთი ყველასათვის მისაღები ფორმატიცა და შინაარსის ინფორმაცია.

ვ) ძალადობისა და სექსუალური ხასიათის დანაშაულის შემთხვევები

გამოვლინდა სქესობრივი ხასიათის დანაშაულის დროს ერთი მხრივ სოციალური მუშაკების გაძლიერებისა და მხარდაჭერის საჭიროება მსგავს

სამიზნე ჯგუფთან ინტერვიუს წარმართვის პროცესში, ხოლო, მეორე მხრივ, ფსიქოლოგების ჩართულობის აუცილებლობა. ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის მომზადების თავდაპირველი ვერსიით, ფსიქოლოგის ჩართულობას მსგავსი დანაშაულის დროს უპირატესი მნიშვნელობა ენიჭება, თუმცა იმის გამო, რომ ეს არ არის ბრძანებით დარეგულირებული, პრაქტიკაში ფსიქოლოგები არ ერთვებიან შეფასების პროცესში.

ფსიქოლოგების პროცესში ჩართულობისთვის საჭიროა გაწერილი იყოს მათი ფუნქციები, მოქმედების ტრაექტორია და სამოქმედო არეალი, შესაფასებელი ტესტების სახით. ყოველივე ამისთვის კი საჭიროა გაიწეროს კონკრეტული მიდგომა სექსუალური ხასიათის დანაშაულებთან მიმართებაში, რაც გულისხმობს რისკის შეფასების სპეციფიკური ფორმის შემუშავებას, (Juvenile Sex Offender Risk Assessment: JSORRAT-II და სხვ.) სოციალური მუშაკების დამატებითი უნარებით აღჭურვას ამ ჯგუფთან მიმართებაში და სპეციფიკური სერვისების შემუშავებას.

8) დაზარალებულის შეფასება

აღსანიშნავია შემთხვევები, როდესაც სოციალური მუშაკის შეფასების წყარო, კერძოდ მშობელი, წარმოადგენს დაზარალებულ მხარეს, ხოლო სოციალური მუშაკი მიმართავს მას არასრულწლოვანზე ინფორმაციის მისაღებად. მსგავსი შემთხვევები საჭიროებს ცალკე ინსტრუქციას, რადგან არსებობს ინფორმაციის წყაროსთან დაკავშირებით მიკერძოებულობისა და დაზარალებულთან ინტერვიუს წარმართვის დამატებითი უნარებით აღჭურვის საჭიროება. ასევე სოციალური მუშაკები ასახელებენ ისეთ შემთხვევებს, როდესაც დაზარალებული ამავე ოჯახის წევრია, ხოლო ამ ინფორმაციის დანაკლისი არ იძლევა სრულ სურათს დანაშაულის გამომწვევი მიზეზების დასადგენად. შესაბამისად, უმჯობესი იქნება თუ სოციალურ მუშაკებს ექნებათ დაზარალებულთან ინტერვიუს პროცესის წარმართვის შესაძლებლობა, რაც მათი დამატებითი უნარებით აღჭურვისა და მათთვის ცალკე ინსტრუქციების დადგენის საჭიროებას წარმოშობს.

თ) სუპერვიზიის პროცესი ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის განხორციელების პროცესში

ფოკუს ჯგუფების საშუალებით მიღებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით და უფროს სოციალურ მუშაკებთან ინტერვიუს პროცესში გაირკვა, რომ უფროსი სოციალური მუშაკების მიერ ხდება ინდივიდუალურ ანგარიშებზე ზედამხედველობა, შესრულების ვადების კონტროლი, შინაარსის კორექტირება და სოციალური მუშაკების მხარდაჭერა, გაძლიერება. თუმცა, როგორც თავად აღნიშნავენ უფროს სოციალურ მუშაკებს არ აქვთ გავლელი დამატებითი გადაზნალება შეფასების ინსტრუმენტსა და მის შევსებასთან დაკავშირებულ ასპექტებზე, რაც ქმნის ინსტრუმენტში აღნიშნული სხვადასხვა საკითხის არაერთგვაროვანი გაგების და, შესაბამისად, კითხვარში მათი გადატანის პრობლემას.

რეგიონებში მომუშავე სოციალური მუშაკების შემთხვევაში სუპერვიზიის ფორმა ძირითადად სატელეფონო კონსულტაციით შემოიფარგლება, რაც

განსაკუთრებით რთული შემთხვევების დროს დამატებითი მხარდაჭერისა და ინტერვენციის საჭიროებას მოითხოვს. გარკვეული პერიოდულობით უნდა ხდებოდეს რთული შემთხვევების ინტერვივის¹ შესაძლებლობა და სხვადასხვა სოციალურ მუშაკებს შორის რთული შემთხვევების განხილვა, რასაც ერთის მხრივ გამოცდილების გაზიარებისა და შეფასების სწორი მიმართულებით განხორციელების მიზანი ექნება.

ასევე მნიშვნელოვანია გაიწეროს ერთი დადგენილი სტანდარტი, რომლითაც იხელმძღვანელებდნენ უფროსი სოციალური მუშაკები მათ მიერ პროფესიული საქმიანობის განხორციელების პროცესში. ეს სტანდარტი დაარეგულირებდა სუპერვიზიის ვადებს, ფორმებსა და მათ ფუნქციებს ამ პროცესში. მაგალითად: ძირითადი პრობლემების გამოვლენა, რომელთანაც უწევთ გამკლავება სოციალურ მუშაკებს და მასზე დაყრდნობით შესაბამისი სერვისის შემუშავება და სხვა.

ნაწილი 3.2 ინსტრუმენტის ზოგადი სტრუქტურა

ინსტრუმენტი შემუშავებულ იქნა გაეროს ბავშვთა ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტის: „არასრულწლოვან ბრალდებულთა მიმართ ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშის წარმოება ინდივიდუალური მიდგომის გზით“ ფარგლებში და ეფუძნება პრობაციის ეროვნული სააგენტოს მიერ აპრობირებულ კითხვარსა და დიდ ბრიტანეთში კანონთან კონფლიქტში მყოფი პირების არასრულწლოვანთა რისკებისა და საჭიროების დადგენის ფორმა: ASSET-ს.

თავისი პირველადი სახით ASSET-ი მოიცავს შემდეგ შესაფასებელ სფეროებს:

1. დანაშაულებრივი ქცევა;
2. საცხოვრებელი პირობები;
3. ოჯახური და პიროვნული ურთიერთობები;
4. განათლება, ტრენინგები და დასაქმება;
5. სამეზობლო;
6. ცხოვრების სტილი;
7. მავნე ნივთიერებებზე დამოკიდებულება;
8. ფიზიკური ჯანმრთელობა;
9. ემოციური და ფსიქიკური ჯანმრთელობა;
10. საკუთარი თავისა და გარემომცოფების აღქმა;
11. ამროვნება და ქცევა;
12. დამოკიდებულება ჩადენილი დანაშაულის მიმართ;
13. მოტივაცია ცვლილებებისკენ;
14. პოზიტიური ფაქტორები;

¹ ინტერვივია არის დისკუსია პროფესიონალებს შორის რომლებიც მკურნალობას/ზრუნვას ახორციელებენ. გამოიყენება მაშინ, როდესაც ზოგიერთი საკითხი პრობლემურია და ჯგუფში განხილვას საჭიროებს. კოლეგები ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარი გადაჭრის გზებს ან მსჯელობენ ალტერნატიულ მეთოდებზე.

15. მოწყვლადობის ინდიკატორი;
16. სხვების მიმართ მნიშვნელოვანი ზიანის ინდიკატორი.

ინსტრუმენტი ფოკუსირებულია დინამიკურ ფაქტორებზე და მხოლოდ ზოგიერთი მათგანია სტატიკური. ASSET-ი 12 ძირითადი რისკ ფაქტორის გარდა აერთიანებს პოზიტიურ ფაქტორებს, მოწყვლადობისა და ზიანის რისკის ბლოკებს. შემფასებელი თითოეულ ბლოკს ანიჭებს 0-4 ქულას შესაბამისი მიზეზის, საფუძვლის მითითებით და დანაშაულებრივ ქცევასთან კავშირის წარმოჩენით.¹

პრობაციის ეროვნული სააგენტოს შემთხვევაში სახეზეა ინსტრუმენტის მოდიფიცირებული ვარიანტი, ზოგიერთი ბლოკისა და ქულების მინიჭების გარეშე.

ამჟამინდელი ინდივიდუალური შეფასების ინსტრუმენტი შედგება 10 თავისგან, რომლისთვისაც შემფასებელმა უნდა განსაზღვროს განმეორებითი დანაშაულის ჩადენის ხელისშემწყობი (რეალური თუ პოტენციური) და დამცავი ფაქტორები:

1. ინფორმაცია მომართვისა და შეფასების შესახებ;
2. არასრულწლოვნის ზოგადი დემოგრაფიული მონაცემები;
3. ინფორმაცია არასრულწლოვნის მართლსაწინააღმდეგო ქმედების შესახებ;
4. არასრულწლოვნის ოჯახი და საცხოვრებელ პირობები;
5. სკოლა, სწავლა და მუშაობა;
6. სოციალური ურთიერთობები, თავისუფალი დრო და ინტერესები;
7. ქცევითი მიდრეკილებები და თვითკონტროლი/კონტროლი;
8. არასრულწლოვნის ფიზიკური და ემოციური კეთილდღეობა;
9. დამცავი ფაქტორები;
10. დასკვნა და რეკომენდაცია.

აღნიშნულ თავებში წარმოდგენილი თითოეული სფეროსთვის არსებობს ძირითადი რისკ ფაქტორების ჩამონათვალი, (მაგ.: ოჯახის თავში: „ოჯახის წევრებს შორის კონტაქტის დეფიციტი“, „ჰყავს მარტოხელა მშობელი/მეურვე“ და სხვა) ხოლო მის გასწვრივ შემფასებელმა უნდა მიუთითოს რომელი წყაროდან მიიღო ინფორმაცია (არასრულწლოვანი, კანონიერი წარმომადგენელი და სხვა). თავის ბოლოს უნდა შეჯამდეს აღნიშნულ სფეროში არასრულწლოვნისთვის ხელმეორედ დანაშაულის ჩადენის რისკი და დამცავი ფაქტორები. თითოეული მტკიცებულებისთვის (რისკ ფაქტორისთვის) არსებობს სამი სავარაუდო პასუხი: „კი“, „არა“ და „გაურკვეველია“ და დამატებითი ველი, სადაც უნდა მოხდეს იმ წყაროს მითითება, რომელზე დაყრდობითაც სოციალურმა მუშაკმა მიიღო აღნიშნული ინფორმაცია. კითხვარში არის სივრცე ინფორმაციის დაზუსტებისა და გავრცობისთვის.

¹ Young S., *Literature Review Risk: Risk Assessment Tools for Children in Conflict With the Law*, Irish Youth Justice Service, May 2009.

ნაწილი 3.3 ინსტრუმენტის შეფასების კრიტერიუმები

ინსტრუმენტის შესაფასებლად განხორციელდა სოციალური მუშაკების შეფასებული შემთხვევების ანალიზი და სოციალური მუშაკების გამოკითხვა შემდეგ საკითხებთან დაკავშირებით:

აღწერითი და შესრულებასთან დაკავშირებული კითხვები:

- რა არის შეფასების ინსტრუმენტის მიზანი?
- როგორ ხორციელდება მისი შევსება?
- რა დრო და რესურსი სჭირდება მის გამოყენებას?
- არსებობს თუ არა კავშირი გაწეულ რეკომენდაციასა და შეთავაზებულ სერვისებს შორის;
- რა ტრენინგი/სუპერვიზიის საჭიროება არსებობს შეფასების განხორციელებასთან დაკავშირებით და სხვა.

ნაწილი 3.4 ინსტრუმენტის ძლიერი მხარეები

ინსტრუმენტის ძლიერ მხარეს წარმოადგენს ის ფაქტორი, რომ ის ეფუძნება დიდ ბრიტანეთში ფართოდ გამოყენებულ შეფასების ინსტრუმენტს ASSET-ს, რომელიც არის სტრუქტურირებული შეფასების ინსტრუმენტი, რომელიც გამოიყენება სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებასთან კავშირში მყოფი ახალგაზრდების მიმართ.

პრობაციის სააგენტოს სოციალური მუშაკები აღნიშნავენ, რომ ინსტრუმენტი იძლევა ამომწურავი ინფორმაციის მიღების საშუალებას, მათ შორის განსაკუთრებით პოზიტიურია ის ფაქტი, რომ მისი საშუალებით აქცენტი კეთდება არასრულწლოვნის კანონსაწინააღმდეგო ქცევის დამცავ ფაქტორებზე, სოციალურმა მუშაკმა ყველა სფეროსთვის, დანაშაულის განმსაზღვრელ ასპექტებთან ერთად, უნდა შეაფასოს არასრულწლოვნის ძლიერი მხარეები და დამატებით ინსტრუმენტში არსებობს ცალკე თავი „დამცავი ფაქტორები“, სადაც არასრულწლოვნის ინდივიდუალური, ოჯახური და საზოგადოებასთან დაკავშირებული დამცავი ფაქტორების ამსახველი მტკიცებულებებია მოცემული. ყოველივე ეს კი იძლევა დაბალანსებული ინფორმაციის მიღების საშუალებას და სთავაზობს გადაწყვეტილების მიმღებ და პროცესში მონაწილე პირებს არა მხოლოდ კანონსაწინააღმდეგო ქცევის გამომწვევი მიზეზების ფართო სპექტრს, არამედ ამ პრობლემების დაძლევის შესაძლო საყრდენებს არასრულწლოვნის პიროვნებასა და მის გარემოცვაში.

ნაწილი 3.5 ინსტრუმენტის სუსტი მხარეები

აღნიშნული ინსტრუმენტის საშუალებით შეფასების წარმართვის ხარვეზები პირველ რიგში დაკავშირებულია იმასთან, რომ სახელმძღვანელო პრინციპების დარეგულირება შესაბამისი ნორმატიული აქტით ვერ განხორციელდა. იმის გამო, რომ სოციალური მუშაკისთვის უცნობი დარჩა ზოგიერთი თავის განმარტება, საორიენტაციო შეკითხვები, სახეზეა განსხვავებულად

ინტერპრეტირებული ინფორმაცია და მისი მიღების სხვადასხვა გზა, რაც არაობიექტური და არათანმიმდევრული ანგარიშის წინაპირობაა.

მეორე საკითხი უკავშირდება თავად ინსტრუმენტის სპეციფიკას. უნდა აღინიშნოს, რომ კითხვარი წარმოადგენს სხვა ქვეყნებში გავრცელებული რისკებისა და საჭიროების შეფასების ფორმის მოდიფიკაციას. ის ასევე აერთიანებს პრობაციის სააგენტოში გამოყენებული ფორმის გაერთიანებულ ვერსიას.

ჩატარებული სამუშაო შეხვედრებისა და ფოკუს ჯგუფების პროცესში კი გამოვლინდა შემდეგი ხარვეზები:

- პერსონალი თვლის, რომ ინსტრუმენტი არის დიდი მოცულობის და საჭიროებს ინსტრუმენტის შევსებისთვის სხვა ფორმებთან შედარებით მეტ დროს;
- დროის დიდი ნაწილი იხარჯება ტექნიკური დეტალების დამუშავებაზე, როგორცაა ყოველი საკითხის გასწვრივ ინფორმაციის წყაროს მითითება;
- ინსტრუმენტის სხვადასხვა თავებში მეორდება მსგავსი შინაარსის ინფორმაცია;
- პერსონალი ვერ ხედავს იმის საჭიროებას, რომ ყოველი შესაფასებელი სფეროს შემდეგ განახორციელოს მიღებული ინფორმაციის ანალიზი და ამ ნაწილების ხელახალი შეჯამება დასკვნით ნაწილში;
- სოციალური მუშაკები აღნიშნავენ, რომ ინსტრუმენტში არ არის ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხების ამსახველი ველები, როგორცაა ოჯახური ურთიერთობები და ღირებულებები, ასევე დანაშაულთან დაკავშირებული ინფორმაცია;
- ინსტრუმენტში ემოციურ და ფსიქიკურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული საკითხების შეფასება საჭიროებს მეტ კვალიფიკაციას ვიდრე ეს სოციალური მუშაკის პროფესიით არის გათვალისწინებული.

ნაწილი 3.6 ხარვეზები ინსტრუმენტის საკითხების მიხედვით

- 1.6 პუნქტში აღნიშნულია, რომ შეფასების ფორმაში უნდა იქნეს მითითებული ის დოკუმენტაცია, რომლის გაცნობაც მოხდა შეფასების წარმოების პროცესში. დოკუმენტების ჩამონათვალის გარდა, მიზანშეწონილი იქნებოდა აღნიშნული დოკუმენტაცია ახლდეს საქმეს და არსებობდეს მისი გაცნობის შესაძლებლობა. ამ ეტაპზე არასრულწლოვნის წინასასამართლო საქმე მხოლოდ შეფასების ფორმისგან შედგება, რომლის დაბეჭდვაც ხდება საჭიროების შემთხვევაში;
- საქმის გაცნობისას, არ არის ნათელი რომელ ეტაპზე ივსება ფორმა, საჭიროა პირველივე გვერდზე დაემატოს პუნქტი, რომელიც მინიშნებს რა სტადიაზე იმყოფება კონკრეტული შემთხვევა (ბრალდებულად ცნობა, წინასასამართლო მოსმენა და სხვა);

- შეჯამების ნაწილში 4.2 სოციალური მუშაკების მიერ დიდი ყურადღება ეთმობა საცხოვრებელი პირობების შეფასებას, რაც უკავშირდება საყოფაცხოვრებო პირობებისა და ოჯახის შესახებ ინფორმაციის ერთ თავში გაერთიანებას. საჭიროა გაიყოს ოჯახის თავი ორ ნაწილად და ოჯახის თავს დაემატოს არასრულწლოვნის სახლიდან გაქცევასა და გაგდებასთან დაკავშირებული საკითხები, მშობლების მხრიდან დასჯისა და წახალისების შემთხვევები და სხვა;
- ოჯახზე არსებული მნიშვნელოვანი ინფორმაცია არ იკითხება ოჯახზე მიძღვნილ თავში და შემდეგ ვკითხულობთ თავში 8, „ახლო წარსულში გადატანილი ძლიერი სტრესი“, „მშობლების განქორწინება“, „ემოციური ძალადობის მსხვერპლი“, „უგულვებელყოფის მსხვერპლი“ და სხვა, საჭიროა ოჯახის შესახებ ინფორმაცია სრულად იქნეს წარმოდგენილი აღნიშნულ თავში;
- შეფასების ფორმის სახელმძღვანელო პრინციპებში განისაზღვროს როლის და რა პერიოდის გასვლის შემდეგ არის კვლავ აქტუალური სკოლიდან მიღებული ინფორმაცია და როდის შეიძლება პენიტენციურ დაწესებულებაში ყოფნის დროს არასრულწლოვნის ამჟამინდელი აკადემიური მოსწრების ასახვა ანგარიშში;
- პოზიტიური ფსიქო-ემოციური რესურსები (ჯანსაღი თვითშეფასება, ა.შ.) სოციალური მუშაკების მხრიდან განსხვავებული კომპეტენციის შემთხვევაში არაერთგვაროვნად ივსება, საჭიროა დამატებითი ინსტრუქციები და ტრენინგები;
- პუნქტი 9.5 - არასრულწლოვნისთვის საჭირო სერვისები/რესურსები რეციდივის პრევენციისთვის - საჭიროა მეტი კონკრეტული სერვისების არსებობის, ვადებისა და შინაარსის შესახებ. მაგალითად გაუგებარია სერვისის მონიშვნისას მიიღებს თუ არა აღნიშნულ დახმარებას, რომელ სექტორში (სამთავრობო, პენიტენციური დაწესებულებები, არასამთავრობო), რამდენი სენსი/გაკვეთილი სჭირდება და სხვა;
- შეინიშნება არაერთგვაროვანი დასკვნის სტრუქტურა, თანმიმდევრობა სხვადასხვა სოციალურ მუშაკთან. ზოგიერთი მიჰყვება შესაფასებელ თემებს, ზოგიც მხოლოდ რისკსა და დამცავ ფაქტორებზე ახდენს აქცენტირებას, აღნიშნული კი არაერთგვაროვნად აისახება სხვადასხვა გადაწყვეტილების მიმღებ პირებზე (მოსამართლეები/პროკურორები) და ინტერპრეტაციის საშუალებას აჩენს;
- დასკვნით ნაწილში საჭიროა დაემატოს გრაფა: არასრულწლოვნის, მისი კანონიერი წარმომადგენლის კომენტარი, რადგან არ არის ინფორმაცია ეს უკანასკნელნი თანხმობას აცხადებენ თუ არა განხორციელებულ რეკომენდაციებზე, მზაობას აცხადებენ თუ არა ჩაერთონ შეთავაზებულ სერვისებში;
- საჭიროა ინსტრუმენტს ახლდეს რეკომენდაციის მონიტორინგის ფორმა, რომელიც საშუალებას მოგვცემდა პერიოდულობით (6 თვის შემდეგ)

გადაგვეხედა/გამოგვეთხოვა აღნიშნული შემთხვევა, განგვეხორციელებინა სერვისებში ჩართულობის მოკვლევა.

ნაწილი 3.7 დასკვნა

მაშასადამე, რისკისა და საჭიროების ინსტრუმენტების გამოყენება მართლმსაჯულების სისტემაში ემსახურება რეციდივის რისკის განსაზღვრას დაბალ, საშუალო და მაღალ რისკად. რისკის დონის განსაზღვრა, თავის მხრივ ემსახურება იმ ამოცანას, რომ დაბალი რისკის მქონე დამნაშავეები არ უნდა იყვნენ ინტენსიური მკურნალობის სუბიექტები. რისკის შეფასება მოსამართლეებს ეხმარება განსაზღვროს შესაბამისი, რისკს მორგებული სასჯელი, რაც პირველ რიგში დაბალი რისკის მქონე არასრულწლოვნებისთვის შესაბამისი მკურნალობის შეთავაზებაში უნდა გამოიხატებოდეს, სასჯელის ალტერნატიული სახეების გამოყენებაში, და სხვა, საშუალო და მაღალი რეციდივის რისკის შემთხვევაში ინტერვენცია უნდა განსხვავდებოდეს.

არსებულე პრაქტიკით კი ინსტრუმენტი იძლევა არასრულწლოვნისათვის რისკის და კრიმინოგენური საჭიროებების შესახებ საკმაოდ დატვირთულ ინფორმაციას, თუმცა ეს ინფორმაცია ვერ ახდენს რისკის დონის განსაზღვრას და მხოლოდ კლინიკური დასკვნის გაკეთების საშუალებას იძლევა. ამავე დროს არ იკვეთება კავშირი რისკის დონესა და რეკომენდაციას შორის რომელი კონკრეტული სერვისი შეამცირებდა რეციდივის დონეს ან დაბალი რისკის შემთხვევაში რა აღმოფხვრიდა კრიმინალიზაციის ხარისხს.

მნიშვნელოვანია, სამომავლოდ მივიღოთ ისეთი ინსტრუმენტი, რომელიც შედარებით მაღალ სანდოობას უზრუნველყოფს. სანდო ინსტრუმენტი იგივე გადაწყვეტილებას უნდა გვაძლევდეს ერთსა და იმავე დამნაშავესთან მიმართებაში, მიუხედავად იმისა, ვინ იყენებს ინსტრუმენტს. ეს ნიშნავს, რომ იმ შემთხვევაში თუ სხვადასხვა სოციალური მუშაკები აფასებენ ერთსა და იმავე კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანს, ისინი უნდა მივიღწენ მსგავს დასკვნამდე განმეორებითი დანაშაულის რისკის შესახებ.

სოციალური მუშაკების მიერ შესრულებული საქმეების ანალიზიდან და მათთან ჩატარებული ინტერვიუებიდან ნათლად ჩანს, რომ ინსტრუმენტში აღწერილი ზოგიერთი პუნქტი არაერთგვაროვნად არის აღქმული სხვადასხვა სპეციალისტის მიერ, მაგალითად: კითხვარის მესამე თავში არსებული პუნქტი: 3.4. დაბარალეულ(ებ)ი, მოსანიშნია პასუხის რამდენიმე ვარიანტი: არ იყო დაბარალეული, კონკრეტული გამიზნული მსხვერპლი, უცნობი/არაგამიზნული მსხვერპლი, განმეორებითი მსხვერპლი, მოწყვლადი მსხვერპლი (მცირეწლოვანი ბავშვი, ხანდაზმული, შშმპ), სადაც არსებობს უცნობი/არაგამიზნული მსხვერპლის აღქმის განსხვავებული ინტერპრეტაცია და სხვა. ასევე სამუშაო შეხვედრაზე განხილულ იქნა შემთხვევა, სადაც სხვადასხვა სოციალური მუშაკის მიერ შეფასებული ერთი და იმავე არასრულწლოვნისთვის განსხვავებული დასკვნა და გეგმა იქნა შემუშავებული. აქედან გამომდინარე, აუცილებელია (1) ინსტრუმენტის ყველა ასპექტი ივსებოდეს ერთგვარად, რაც ინსტრუმენტში კითხვების ბატარეის დამატებითა და თითოეული თავისთვის სახელმძღვანელო პრინციპების შემუშავებით იქნება

მიღწეული და (2) პერსონალი, მათ შორის უფროსი სოციალური მუშაკები უნდა იყვნენ ზუსტად გადამზადებული ინსტრუმენტის შევსებისა და თანმიმდევრული სუპერვიზიის განხორციელების საკითხებში, სადაც ყველა სუპერვიზორი იხელმძღვანელებდა საერთო სტანდარტითა და პრინციპებით.

ნაწილი 3.8 ზოგიერთი საკითხი განსახილველად:

- კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის შეფასება ხორციელდება, თუმცა პროცესი არ იძლევა რაოდენობრივად დეტერმინირებული ხარისხის განსაზღვრას (დაბალი, საშუალო, მაღალი), რაც ძირითადად დამახასიათებელია ნარატიული შეფასებებისთვის, სადაც დასკვნა ყველგან ერთი და იმავე ინფორმაციის შეჯამებას ემსახურება, მაგალითად: „არასრულწლოვანი რეკომენდებულია ჩაერთოს ბრაზის მართვის ტრენინგში.“ ასეთი ინფორმაცია ძალიან ცოტას გვეუბნება დანაშაულის განმეორებით ჩადენის რეალურ რისკზე ან კონკრეტულ სფეროში საჭიროების დონეზე;
- მაშინაც კი, როდესაც კანონთან კონფლიქტში მყოფი პირები სრულყოფილად არიან შეფასებულნი, დასკვნების აღსრულება (კონკრეტულ სერვისებში ჩართვა) ყოველთვის ვერ ხერხდება არასაკმარისი სერვისებიდან გამომდინარე და იმ მიზეზით, რომ პრობაციის ეროვნული სააგენტოს სოციალური მუშაკების საშუალო დატვირთვიდან გამომდინარე, ერთდროულად უნდა იყვნენ შეფასებისა და ინტერვენციის განცხორციელებაზეც პასუხისმგებელნი. ამდენად რისკის შეფასების ინსტრუმენტის შემუშავება და დახვეწა არის ერთი საკითხი მთელ პროცესში. თუ არ ხდება სერვისებთან დაკავშირებული ინფორმაციის გამოყენება, მაშინ გაურკვეველია რისთვის ხორციელდება შეფასება;
- უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ახალი თანამშრომლების მუდმივი გადამზადება ინდივიდუალური შეფასების ინსტრუმენტსა და სახელმძღვანელო პრონციპებში;
- თანამშრომლების მედეგობა არის მნიშვნელოვანი სირთულე დასაძლევად, დამახასიათებელი ფრაზებია: „ინსტრუმენტის გარეშეც შესაძლებელია რისკის დონის განსაზღვრა“, „მე არ მჭირდება ეს ინსტრუმენტი“ და სხვა. გუნდის რეზისტენტობა შესაძლოა იყოს გამოწვევა, თუმცა დაძლევადი;
- არ არსებობს ყველა სიტუაციისთვის შესაფერისი ერთი ინსტრუმენტი, ზოგიერთი თავი ან სამართალდარღვევის ტიპი სპეციალიზირებული შეფასების საჭიროებას აჩენს, როგორცაა სექსუალურ დანაშაულში ბრალდებულები ან ფსიქიკური დარღვევების მქონე ინდივიდები;
- სტატისტიკური შეფასება მეტად ზუსტია კლინიკურთან შედარებით, მაგრამ არც ერთი პროცესია იდეალური. ზოგჯერ დაბალი რისკის მქონე დამნაშავეები იმეორებენ დანაშაულს და ზოგჯერ მაღალი რისკის მქონე დამნაშავეები არიან წარმატებულები;
- შეფასება როგორც წესი არ არის ერთჯერადი ღონისძიება, დამნაშავის რისკისა და საჭიროების ფაქტორები იცვლება, ამიტომ შეფასება უნდა

განვიხილოთ განგრძობით პროცესად და საჭიროა პერიოდულად განვახორციელოთ ხელახალი შეფასება;

- შეფასება ეხმარება გადაწყვეტილების მიღების პროცესს, მაგრამ ის (შეფასების ინსტრუმენტი) არ იღებს გადაწყვეტილებას, პროფესიული დისკრეცია არის კარგი შეფასების მნიშვნელოვანი ნაწილი;
- მოხდეს პროცესისა და ინსტრუმენტის სტანდარტიზება რათა ყველა საუბრობდეს ერთ ენაზე რისკის შეფასების ტრილში;
- პრობაციის ბიუროს ადმინისტრაციამ უნდა შეიმუშაოს ხარისხის კონტროლის გეგმა, რომლის ფარგლებშიც ჩატარდება განხორციელებული შეფასებების აუდიტი, კვალიფიკაციის ამალღების კურსები ან შემფასებლების სერტიფიცირება;
- შეფასების შედეგები გამოყენებული უნდა იყოს შემთხვევის სუპერვიზიისა და ჩარევის გეგმის განვითარებისა და კანონდამრღვევების პროგრამებში გადანაწილების მიზნით;
- შეფასების ინსტრუმენტის ვალიდობის განსაზღვრა, კერძოდ პროგნოზირებადი ვალიდობის: ინსტრუმენტის უნარი წინასწარ განსაზღვროს ის, რასაც ჩვენ ვფიქრობთ რომ განსაზღვრავს. პროგნოზირებადი ვალიდობა ჩვეულებრივ იზომება კორელაციით, ინსტრუმენტში არსებულ ქულასა და სხვა გარე საზომში, როგორცაა მაგალითად ახალი დანაშაული. რაც მეტია კორელაცია, მით მეტად ვალიდურია ინსტრუმენტი. რა თქმა უნდა არც ერთი ინსტრუმენტი არის 100% ზუსტი, საუკეთესო მოდელების მაგალითზეც, განმეორებითი დანაშაულის განსაზღვრა შესაძლებელია მხოლოდ 70%-ი სიზუსტით;
- შეფასების ინსტრუმენტი საჭიროებს ვალიდურობის დადგენას იმ პოპულაციისთვის, რომლისთვისაც ის გამოიყენება, არსებობს ინსტრუმენტები, რომელთა შემოწმება ვალიდურობაზე განხორციელდა მრავალი მიმართულებით (ქალები, კაცები, განსხვავებული ეთნიკური და რასობრივი ჯგუფები), თუმცა უნდა მოხდეს შედეგების ანალიზი იმ პოპულაციაზე დაყრდნობით, რომლისთვისაც შედგა ინსტრუმენტი.

ნაწილი 3.9 რეკომენდაციები

სასჯელალსრულებისა და პრობაციის მინისტრს

ა) ინსტრუმენტის შემდგომი დახვეწა:

- ქულათა მინიჭების სისტემის შემოღებას რისკის დონის დადგენის მიზნით;
- ანგარიშის დამოუკიდებელი ფორმა, რომელიც ინდივიდუალური შეფასების ფორმის საფუძველზე შედგება და სასამართლოს გაეგზავნება სრული ფორმის ნაცვლად;
- საბოლოო ანგარიშის ფორმის სტრუქტურისა და სახელმძღვანელო პრინციპების შექმნა;

- თითოეული თავისთვის დამატებითი კითხვების ბატარეის შექმნა;
- ინტერვენციის გეგმის მონიტორინგის ფორმის შექმნა.

ბ) სახელმძღვანელო პრინციპების ნორმატიულად დამტკიცება და მისი პრაქტიკაში დანერგვა;

გ) პრობაციის სააგენტოს სოციალური მუშაკებისა და ფსიქოლოგების გაძლიერება:

- მოდიფიცირებული ინსტრუმენტის გამოყენებაში;
- რისკებისა და საჭიროებების ფაქტორების შესახებ ცოდნის გაღრმავება;
- სუპერვიზიის განხორციელების ტექნიკებით აღჭურვა, ინტერვიუების მე-
თოდის სწავლება/დანერგვა.

**დ) სუპერვიზიისა და ხარისხის კონტროლის სისტემის შექმნა და ინტერ-
ვიზიის სისტემის შემუშავება.**

RESEARCH TOPIC:

**“PREPARATION OF INDIVIDUAL ASSESSMENT REPORTS
ON JUVENILES AT PRE-SENTENCING STAGE”**

Authors: Natalia Tsagareli
Marika Natadze
Anton Kelbakiani

The research has been carried out by International Organization “Penal Reform International” in cooperation with the National Probation Agency of Georgia and with financial support from the Embassy of the Kingdom of the Netherlands in Georgia

**Tbilisi
2017**

This publication may be freely reviewed, abstracted, reproduced and translated, in part or in whole, but not for sale or for use in conjunction with commercial purposes. Any changes to the text of this publication must be approved by Penal Reform International.

This publication was produced with the financial assistance of the Embassy of the Kingdom of Netherlands in the framework of the project „Strengthening Pre-sentence reporting Schemes for Children in Conflict with the Law and Enhancing Informed Decision-making Process in the Criminal Justice System of Georgia“. The contents of this document are the sole responsibility of Penal Reform International and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the Embassy of the Kingdom of Netherlands.

Penal Reform International

Head Office

1 Ardleigh Road London N1 4HS

United Kingdom

+44 (0) 207 923 0946

Email: publications@penalreform.org

Twitter: @PenalReformInt

www.penalreform.org

Penal Reform International

South Caucasus Regional Office

25 Kazbegi avenue (M2),

3rd entrance, 2nd floor, apt.262

Tbilisi 0160 Georgia

(+995 32) 237 02 70

Email: tchanturia@penalreform.org

www.penalreform.org

CONTENTS

About the Research	47
Research Methodology.....	48

Part I

Part 1.1 Timelines for Preparing Individual Assessment Report	50
Part 1.2 Involvement of a Psychologist in the Preparation Process of Individual Assessment Report	51
Part 1.3 Personal Data Protection	52
Part 1.4 Inter-Agency Communication	54
Part 1.5 Quality Control	55
Part 1.6 Child's Right to be informed.....	59
Part 1.7 Issues of Professional Ethics	60
Part 1.8 Lack of Services	61
Part 1.9 Recommendations.....	61

Part II

2. Analysis of Finalised Cases.....	63
-------------------------------------	----

Part III

3.1 Analysis of the Assessment Process and Tools used for Individual Assessment Reporting	66
Part 3.2 General Structure of the Instrument.....	70
Part 3.3 Criteria for Assessing the Instrument	72
Part 3.4 Strong Sides of the Tool	72
Part 3.6 Shortcomings According to Issues in the Tool.....	73
Part 3.7 Conclusion	74
Part 3.8 Some Discussion Topics	75
Part 3.9 Recommendations.....	76

ABOUT THE RESEARCH

The new Juvenile Justice Code entered into force on 1 January 2016. The principles presented in the Code are fully in compliance with international standards; however, it only creates a general frame, which should be further formulated and defined in detail with by-laws, regulations, procedures and guidelines. The Code also mentions that the provisions regarding the individual assessment reports at the pre-sentencing stage shall enter into force on 1 March 2016. After the Juvenile Justice Code came into force (1 January 2016 and partially on 1 March 2016) different governmental agencies were given responsibility to formulate detailed procedures and tools to be used in administration of justice towards children in conflict with the law, including the ones for producing individual evaluation reports. The UN Beijing Rules clarifies: “efforts shall be made to establish a regular evaluative research mechanism built into the system of juvenile justice administration and to collect and analyse relevant data and information for appropriate assessment and future improvement and reform of the administration”.¹ Also, the UN Committee on the Rights of the Child emphasizes that – “in order to ensure the full implementation of the principles and rights elaborated in the previous paragraphs, it is necessary to establish an effective organization for the administration of juvenile justice, and a comprehensive juvenile justice system...”²

In a narrow sense, the legislative reform implies changing the existing law or adopting a new one. However, in practice the abovementioned process is far more versatile and goes beyond the simple revision and amendment to the law. The legislative reform includes: a) taking into consideration the policy, human and budgetary resources; b) assessment of institutional capacity and communication between different institutions; c) capacity building and professional training and practice; d) planning and implementation process of the law; e) measures to be taken during a transitional stage;³f) system of monitoring and quality control during the implementation process.

While the importance and progress of the new Code has been assessed multiple times, no detailed analysis has been carried out about the extent of individual agencies, engaged in the judicial process, especially in the process of preparing individual assessment reports, providing its uniform interpretation. The Code has not been considered based on practice observation and the creation of an effective quality control system. This shortcoming contains a risk that juvenile justice reform (practical implementation stage) will be conducted in the wrong direction and will form a non-uniform practice among the participants of the criminal procedure.

Purpose of the Research

¹ *The Beijing Rules, Rule 30.3.*

² *UN Committee on the Rights of the Child, General Comment N10, §90.*

³ *Guidelines for Legislative Reform on Juvenile Justice, 2011, p.12.*

The purpose of the research is to support the representatives of state agencies, after the enactment of the Juvenile Justice Code, to evaluate the quality of the preparation process of individual assessment reports during sentencing, to identify and analyse shortcomings. Also, to ensure the uniform interpretation of the law and practice by governmental structures as well as all other stakeholders involved in the juvenile justice process.

Research Methodology

The following research methodologies were used during the research:

- Analysis of Statistical Data – within the framework of this component, public information was requested from the Prosecutor’s Office, common courts, and the Ministry of Corrections. The provided information made it possible to analyse the specific approaches and dynamics during the preparation of individual assessment reports/sentencing of children in conflict with the law in 2016;
- Analysis of the Existing Situation (Legislation and Practice) – implies the analysis of the existing legislation (normative acts) in the light of the needs of children in conflict with the law, and collecting, analysing and evaluating the information about the existing practice;
- Analysis of Individual Assessment Reports – based on the preliminary agreement with the National Probation Agency, the cases of children in conflict with the law, whose individual assessment reports were prepared during 2016, were studied and analysed. Total of 100 cases were studied;
- Focus Groups – this is a method, which provides information on the topic of research, on one hand, and on the other hand, forms a kind of micro social group model during a focused discussion. A joint conversation of all the respondents facilitates a discussion, identification of the level of group influence and acquirement of diverse information on the research topic. Within the framework of the research, 6 focus groups were conducted with social workers of probation bureaus in Tbilisi, Mtskheta-Mtianeti, Shida Kartli, Kakheti, Imereti, Kvemo Kartli and Adjara regions (total of 23 social workers). Also, one focus group was held with the judges of the Tbilisi City Court.
- In-depth Interviews (semi-structured) – implies receiving information from respondents regarding the research topic, their approaches, attitudes and views. A total of 4 in-depth interviews were conducted with judges of Tbilisi, Kutaisi and Batumi City Courts.

Research consists of three parts:

First Part of the Research – contains the analysis of the preparation process of individual assessment reports during sentencing, in terms of legal shortcomings as well as gaps in practice.

Second Part of the Research – contains detailed analysis of shortcomings in law and practice identified as a result of study of cases.

Third Part of the Research – contains the evaluation of the individual assessment report form (tool) and the assessment process.

Research had been carried out by Natalia Tsagareli, Mariam Natadze, Anton Kelbakiani

PART I

Part 1.1 Timelines for Preparing Individual Assessment Report

The fact that there are no specific timelines for preparing the individual assessment report creates certain problems on the legislative level. It should be noted that individual judges have different practice in this regard, which causes significant difficulties for the social workers of the National Probation Agency (NPA) in the process of preparing individual assessment reports.

As the representatives of the NPA explain, the document is quite lengthy and detailed, therefore its preparation requires a considerable time. Although social workers have experience in preparing individual reports (for non-custodial sentences and in diversion cases), but the assessment tool (questionnaire) on the sentencing stage is slightly different and requires close communication with the court, penitentiary system, prosecutor's office, which may, in practice, constitute a significant challenge for social workers.

The issue of report preparation timelines is also linked to the human resources of the NPA. Currently 35 social workers are employed at the Agency. Each social worker has about 40 cases per month, which is quite a high number and may eventually be reflected on the quality of their work. Due to the small number of social workers and their versatile functions, each social worker has to prepare multiple types of reports (in the process of diversion-mediation; execution of non-custodial sanctions; in case of early conditional release). Actually, for a single case they might have to prepare reports of a different format for various agencies, and on top of that also provide psycho-social rehabilitation services. Hence, it is essential to increase the number of social workers and optimally use the existing resources and obtained information.

It is important that social workers are given enough time to prepare the report so that the document does not just have a formal character, but rather responds to its purpose. It is also important for the administration of justice participants (prosecutor's office, courts) to be given specific recommendations and explanations, to make the report useful and informative for them. It also constitutes a problem that unlike some of the other countries, which carry out systematic and systemic processing of different type of information in connection to the child with the government agencies they are in touch with (educational institutions, social agencies, etc.), Georgia does not have a similar systematized database and the social workers have to thoroughly obtain and process every single piece of information. Practitioner specialists explain that at least 10 working days are required to complete the individual assessment report at the sentencing stage. Although such a verbal agreement exists with the judges and prosecutors, but sometimes they require the reports to be ready 2-3 days before the court hearing or do not specify the timeline and use such terms as "within the shortest possible time". It is also important that the legal process is regulated through a normative act, which would allow the systemic

solution of the problem and it would no longer depend on the (non-compulsory) agreement of individual persons.

In order for the individual assessment report not to be of a formal character and to contain objective information obtained from various sources, to have a real impact on the juvenile justice system and to promote the consideration of the best interest of the child, it is important to normatively determine the timelines for the preparation of the report. This will enable all parties to work more smoothly and proficiently. Currently there are cases in practice when the social workers of the NPA fail to exhaust all the sources indicated in the questionnaire, due to the lack of time, and end up interviewing only the child and their family members. To draw an objective conclusion it is vital to interview not only the family and the child, but also his/her circle, neighbours, the educational institution, where the child in conflict with the law studies. Furthermore, in case of special objective circumstances, such as sickness of a child or death of a close relative, etc. (e.g. force majeure), due to which it is not possible to timely assess the child, the social workers shall have an option of addressing the judge with the request of extension of the deadline. The additional time should be determined for a reasonable term, which means that this request should not hinder the principle of fast justice.

Part 1.2 Involvement of a Psychologist in the Preparation Process of Individual Assessment Report

The research revealed that social workers are often in need of psychologist's consultation and engagement in the individual assessment reporting process. According to the current legislation, psychologist is not involved in the assessment process; however social workers turn to psychologists employed at the probation bureaus for help at different stages of the assessment. The limited participation of psychologists in the assessment process is connected to the lack of sufficient number of psychologists employed at the NPA, which in turn reduces the quality of individual assessment reports.

In number of cases, particularly in cases where a juvenile allegedly committed a sexual or a violent offence, it is necessary to engage a psychologist in the preparation process of the individual assessment report (at the interview stage). The engagement can be reflected in providing consultancy to social workers who work on preparing reports on similar cases with children in conflict with the law. Also, there is a necessity of psychologist's involvement while assessing mental health of the child concerned. While the court can appoint the expertise, the specialists of the NPA should be able to identify primary signs of mental health problems and request additional expertise or the participation of an additional specialist (NPA psychologist). This creates the need to better inform/train social workers on this issue, on one hand, and necessity of engaging psychologists in the assessment process, on the other. However, it is noteworthy that there is lack of resources. Social workers point out that in individual cases

(e.g. incest case) they come across certain challenges and internal barrier of communicating with the accused child, which clearly shows that there is a need for appropriate consultation with and support from a psychologist.

If the legislation involves a psychologist in the process of individual assessment, there will be a need to create additional guidelines, describing their functions in detail, cases in which they should participate and types of activity (counselling, assessment, and etc.), cases of appointing expertise and the scope of their action.

Part 1.3 Personal Data Protection

According to international standards, children have the right to have their privacy fully respected at all stages of the proceedings. The Convention on the Rights of the Child (Article 40, §2 (vii)) explains that: “States Parties recognize the right of every child alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law to be treated in a manner consistent with the promotion of the child’s sense of dignity and worth, which reinforces the child’s respect for the human rights and fundamental freedoms of others and which takes into account the child’s age and the desirability of promoting the child’s reintegration and the child’s assuming a constructive role in society.” ... “To this end, and having regard to the relevant provisions of international instruments, States Parties shall, in particular, ensure that: every child alleged as or accused of having infringed the penal law has at least the following guarantees: To have his or her privacy fully respected at all stages of the proceedings”. The Committee on the Rights of the Child determined in its General Comment N10 (§64) that “all stages of the proceedings” starts from the initial contact with the law enforcement, up until release from supervision, custody or deprivation of liberty. Also, article 8 of the European Convention on Human Rights explains that “everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence”.

The purpose of respect for private life is to prevent the negative impact and damage that interference or unjustified publicity may bring to the child. Negative publicity can stigmatize the child, which in turn negatively impacts the child’s ability to receive education, find work or residence. Disclosure of confidential personal information has an undesirable impact on child’s reintegration.

The UN Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (“The Beijing Rules”) (Rule 21.1) states that “Records of juvenile offenders shall be kept strictly confidential and closed to third parties. Access to such records shall be limited to persons directly concerned with the disposition of the case at hand or other duly authorized persons”. The UN Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty (Rule 21.1.) stress that “all personnel should respect the right of the juvenile to privacy, and, in particular, should safeguard all confidential matters concerning juveniles or their families learned as a result of their professional capacity”. Furthermore, the Recommendation CM/Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the Europe-

an Rules for Juvenile Offenders subject to sanctions or measures (§34.2) also states that “information in a case record shall only be disclosed to those with a legal right to receive it and any information disclosed shall be limited to what is relevant for the task of the authority requesting information”, ... “after the termination of the community sanction or measure, case records shall be destroyed or kept in archives where access to their contents shall be restricted by rules providing safeguards on revealing their content to third parties”.

The current practice is that social workers of the NPA send filled in questionnaires to the court and the prosecutor’s office. The questionnaire is completed using the information obtained from various sources, and not only the conclusion based on the information analysis. We believe that this practice is not in full compliance with the objectives of the individual assessment report and the personal data protection legislation. In particular, the national legislation points out that “data may be processed only for specific, clearly defined and legitimate purposes. Further processing of data for purposes that are incompatible with the original purpose shall be inadmissible; data may be processed only to the extent necessary to achieve the respective legitimate purpose. The data must be adequate and proportionate to the purpose for which they are processed”.¹

Relevant agencies should be provided only information necessary to achieve the legitimate purpose (in this case that would be an individual assessment report based on data analysis). As for the details obtained during the assessment process, which was used as basis for the conclusive report, includes disproportionate (further more than necessary) data to the purpose. Considering the purpose of the individual assessment report and the professional ethics of the social worker, it is appropriate that this information stays between them and their respondents. It should be pointed out that as the content of the interview/conversation is confidential, and the meeting is carried out face to face, without the attendance of the defence side, handing the full script of the conversation to the prosecutor, defence lawyer and the court contradicts the principle of confidentiality. During the focus groups part of the social workers expressed their opinion that it might be better if the judge has access to the entire information, since there is a possibility of a social worker missing an important detail during analysis; however, it should be noted that since the NPA was determined to be the responsible agency for the report, this implies that social workers are equipped with relevant skills to analyse the obtained information and include all factors and circumstances, important for sentencing, in the conclusive report. There should be a presumption that the information provided in the conclusive report is reliable, objective, comprehensive, based on multiple sources and professional, revision and verification of which is not a function of judges or lawyers.

It is important to resolve the issue of confidentiality of interviewed sources. While preparing the individual assessment report there have been cases when different sources on the same case (e.g. neighbours of the child in conflict with the law) requested anonymity and non-disclosure of their names and

¹ Law of Georgia on “Personal Data Protection” art.4 (b)(c).

surnames. For the objectivity of the report it is important to indicate the source of information, which the questionnaire also envisages. However, we believe that in similar cases the social workers should be enabled to make general reference to the affiliation between the child in conflict with the law and the source of information. The social worker should be able to indicate the identity of the source of information based on their judgment. In our opinion, this should not be the reason for the judge to question the objectivity of the report; moreover, we believe that in some cases protecting the anonymity may create an opportunity to receive more objective information. In such cases the court expresses confidence and trust to the social workers as representatives of the state agency and to their professionalism. Referencing of all sources or not should not become a measure of objectivity of the report.

Part 1.4 Inter-Agency Communication

There are certain difficulties in terms of communication among agencies. In particular, in the document requesting individual assessment report, the court (judge's assistants) does not indicate a relevant article of the law on which the request of information is based, which causes significant difficulties for probation officers/social workers. There are cases when the identity of the contact person at the court, in case of need for additional communication, is not indicated (as known, it is recommended not to contact the judge regarding the cases under their consideration). Similar difficulties cause irrational use of already limited time given for the preparation of the report. It was also revealed that there are cases when in the enquiry document of the court there are no coordinates about the juvenile, their family or lawyer, and in some cases, the information is inaccurate.

The focus groups made it clear that a standardized form to address the social workers, for prosecutors and judges, should be elaborated. There are cases when social workers do not receive brief information on the offense or which stage the criminal proceedings of the case are at. Insufficient explanation of legal details may invoke incorrect interpretation of legal issues and cause additional anxiety to social workers.

There are certain difficulties in terms of communication between social workers and lawyers as well. Firstly, it should be noted that big part of defence lawyers are not aware about what the individual assessment report should contain. In their view, the report does not include information from important sources, and the interviews with the accused and their family members, which they think are the only sources, does not give an objective picture for determining an optimal sentence. It is important to note that part of the report assessments are based only on the abovementioned sources (due to time limitations), however, the cautious attitude of lawyers towards the report is due to the fact that in some cases the individual assessment report does not indicate/recommend to use the lightest sentence for the offence. Furthermore, in some

cases, a problem of obtaining information from additional sources (e.g. school) was revealed. This was either due to the territorial distance of the source and logistical problems (e.g. fuel) when social workers could not reach the institutions/individuals, or mostly because the child or the parent is against such communication of the social worker with the school.

It is important to note that often (especially in regions populated by ethnic minorities) there is a need for an interpreter. During the focus groups it was revealed that in such cases the social workers are searching for an interpreter using their personal contacts, also, at times the functions of an interpreter is carried out by the child's parent or another family member. In our opinion the problem of interpreter services should be resolved systemically; the NPA should ensure the engagement of professional impartial interpreters in the assessment process when needed, because in case a parent or another person, knowledgeable of a language, provide interpretation, there might be legitimate questions of accuracy and objectivity of the provided translation; also, attendance of a parent at the interview can make the child hide or partially deliver certain information.

It is also important that the system regulates the liaison with the social workers of the Social Service Agency (SSA) under the Ministry of Health, Labour and Social Affairs of Georgia, because if the child is under the state care then the social worker of the SSA is a significant source of information. In such cases communication with them should not depend on personal contacts with them or the goodwill of the SSA social worker to provide information to the NPA social worker.

Additionally, there are cases in practice when lawyers ask to attend the interview process conducted by social workers with the children in conflict with the law. This categorically contradicts the concept of preparing individual assessment reports, because the conclusion should be drawn by an independent, impartial and objective body and should not intend to strengthen a position of one party. We believe that the defence representatives need more detailed information and explanation regarding the procedure of individual assessment reporting.

Part 1.5 Quality Control

Obligation to train and elaborate relevant training modules for professionals working in the justice system was included in the Juvenile Justice Code upon its adoption. In particular, article 101 stipulates –“By 1 January 2016, the Government of Georgia shall adopt the ordinance of the Government of Georgia provided for by this Code; By 1 January 2016, the High Council of Justice of Georgia shall adopt the decision of the High Council of Justice of Georgia provided for by this Code; By 1 January 2016, the Minister of Justice, the Minister of Internal Affairs, the Minister of Education and Science and the Minister of Corrections shall ensure the adoption of subordinate normative acts provided for by this Code and shall ensure bringing of relevant normative acts into compliance with

this Code. By 1 January 2016, the Georgian Bar Association shall approve the form of the document certifying specialisation of lawyers in juvenile justice;”¹

Furthermore, the Government of Georgia adopted a Decree N668 – The Standard of Specialization of Persons Administering Juvenile Justice Procedure and Participants of Such Process. According to this Decree – all persons participating in the administration of juvenile justice shall have training on the following topics: Juvenile Justice Code; International Standards for Juvenile Justice; Psychological Aspects of Anti-Social Behaviour; Violence against Children and its Impact on their Development; Interrogation/Questioning of Victim and Witness Children.² The Decree also outlines the purpose of each module and the responsible educational institutions, which have the obligation to train these professionals. The Decree only specifies based on which components should the programs be assessed, in particular – feedback analysis of training participants, assessment of program participants’ attendance, results of the partners’ observation on program implementation process.³ The Decree does not determine how the candidates, who are required to undertake the juvenile justice process efficiently within their competence, should be selected for training. Moreover, there are no provisions regulating the continuity of the training process, which is important for maintaining a unified standard. According to the Beijing Rules - “professional education, in-service training, refresher courses and other appropriate modes of instruction shall be utilized to establish and maintain the necessary professional competence of all personnel dealing with juvenile cases.”⁴ It also states that - “juvenile justice personnel shall reflect the diversity of juveniles who come into contact with the juvenile justice system.”⁵ Professional qualification is an essential element for the impartial and efficient administration of juvenile justice. Therefore, it is vital to improve the selection, promotion and professional training process of personnel and give them opportunity to properly carry out their functions.

The Committee on the Rights of the Child emphasizes that „it is essential for the quality of the administration of juvenile justice that all the professionals involved, inter alia, in law enforcement and the judiciary receive appropriate training on the content and meaning of the provisions of CRC in general, particularly those directly relevant to their daily practice. This training should be organized in a systematic and ongoing manner and should not be limited to information on the relevant national and international legal provisions”.⁶

1 *Juvenile Justice Code, art. 101*

2 *Decree N668 – The Standard of Specialization of Persons Administering Juvenile Justice Procedure and Participants of Such Process, art. 1.*

3 *ibid, art. 4.*

4 *The Beijing Rules, Rule 22.1.*

5 *ibid, Rule 22.2.*

6 *UN Committee on the Rights of the Child, General Comment N10, §.97.*

Unfortunately, the above-mentioned Decree and the further practice demonstrate that specialisation in the juvenile justice field is carried out once, but the system of continuity of the training process and evaluation of the use of acquired knowledge in practice does not exist.

It should be pointed out that the need for additional and systemic training of social workers was revealed during the research process. The research showed that social workers lack sufficient knowledge about legal issues, which has reflected on the quality of reporting. During focus groups they emphasized that they would like to be trained on issues, such as the system of common courts, prosecution, criminal justice procedure, court hearings, etc.

Separate attention should be given to the establishment of the quality control system. It is important to establish the quality control system, which allows daily analysis of the process, identification of drawbacks and elaboration of recommendations for the improvement of the system. The Beijing Rules states that “efforts shall be made to organize and promote necessary research as a basis for effective planning and policy formulation.”⁴¹ It also emphasizes that “efforts shall be made to establish a regular evaluative research mechanism built into the system of juvenile justice administration and to collect and analyse relevant data and information for appropriate assessment and future improvement and reform of the administration.”²

According to the Riyadh Guidelines, “efforts should be made and appropriate mechanisms established to promote, on both a multidisciplinary and an interdisciplinary basis, interaction and co-ordination between economic, social, educational and health agencies and services, the justice system, youth, community and development agencies and other relevant institutions.”³ It also emphasizes that “the exchange of information, experience and expertise gained through projects, programmes, practices and initiatives relating to youth crime, delinquency prevention and juvenile justice should be intensified at the national, regional and international levels.”⁴

The utilization of research as a basis for an informed juvenile justice policy is widely acknowledged as an important mechanism for keeping practices abreast of advances in knowledge and the continuing development and improvement of the juvenile justice system. The mutual feedback between research and policy is especially important in juvenile justice.⁵

1 *The Beijing Rules, Rule 30.1.*

2 *The Beijing Rules, Rule 30.3.*

3 *Riyadh Guidelines, § 60.*

4 *Riyadh Guidelines, § 61.*

5 *The Beijing Rules, Rule 30, Comment*

Even after the states adopt legislation establishing the juvenile justice system and the personnel of the system undergoes relevant training, problems regarding the implementation may still remain. The Committee on the Rights of the Child recommends that States parties conduct regular evaluations of their practice of juvenile justice, in particular of the effectiveness of the measures taken, including those concerning discrimination, reintegration and recidivism, preferably carried out by independent academic institutions.¹

It is important that states collect accurate and detailed data about the practice and administration of juvenile justice, and process them. This will enable the state to reveal trends of crimes committed by juveniles and determine the efficiency of reciprocal measures and programs. Efficient monitoring and evaluation allows the states to plan targeted resource allocation and elaborate and develop their initiatives.

Quality control is a vital component of activities of every agency. Quality control is especially important during the implementation process of those procedures that qualify as novelties for the agency and the whole justice system. Quality control can be carried out internally, as well as through external monitoring by other agencies/bodies. In terms of internal monitoring, the issue is more or less resolved, since the Head of the Rehabilitation Programs Division of the NPA and leading social workers supervise and provide feedback for the individual assessment reports prepared by other social workers. This process aims at providing uniform interpretation of the instructions for filling out the questionnaire for different professionals, and represents a mechanism for quality control. However, it is important to note that the function of the supervisor and the organizational control is usually linked with another job position and does not necessarily mean providing/requiring additional qualification or special training for the supervisors.

In terms of the external monitoring, it is important to provide expert support from individual non-governmental organizations as well as independent experts, as well as feedback from different agencies and structures engaged in the process. In particular, according to the current practice, information is not exchanged using a similar format. The social workers do not know what impact the individual assessment report, prepared by them, had on a fate of a specific defendant (except for cases when they receive this information from the child in conflict with the law, their parents or lawyers). They are also unaware how clear the report was for the court, and what opinions were expressed around their individual assessment report by different sides at the court hearing (defence, prosecution). During the research interview, the employees of the NPA unanimously stated that such feedback will help them to better plan and optimize their activities, but it was not possible to agree with the judges on a specific form of receiving feedback. In our opinion, at the level of multidisciplinary meeting, through generalizing the existing practice, it is possible to provide unified feedback to social workers about their work and about the challenges and positive developments, which

¹ *UN Committee on the Rights of the Child, General Comment N10, §99*

were revealed in practice after the enactment of the Juvenile Justice Code. The participants of the focus groups within the research also expressed their opinion about organizing joint meetings/trainings for judges and social workers.

Part 1.6 Child's Right to be informed

According to Article 12 of the Convention on the Rights of the Child (CRC) the child who is capable of forming his or her own views has the right to express those views freely in all matters affecting the child, the views of the child being given due weight in accordance with the age and maturity of the child. In addition to this general right, when an administrative or judicial proceedings are initiated against the child, the child has the right to be heard during the court hearing in person or through their representative or relevant body, in accordance with the procedural norms of the national legislation.¹

The General Comment N12² of the Committee on the Rights of the Child specifically emphasizes that the right of the child to express his/her views freely in all matters affecting the child should be fully respected and implemented throughout every stage of the process of juvenile justice³.

It is not sufficient if the state takes into account the child's right to be heard only in the juvenile justice legislation. The state should also ensure that children can express their opinions "freely" in situations, which affect them. This means that children should be able to express themselves without any type of violence, pressure, influence or restraint. The criminal justice system, as a whole, can be very terrifying for the child. Considering this factor the prosecutors, judges and social workers should be prepared for communication with children so that they feel free to express themselves.

Children need support in order for them to observe their right to be heard within the juvenile justice system. The CRC provides for the right to have legal or other appropriate assistance in the preparation and presentation of his or her defence. In the decision of the European Court of Human Rights concerning the issues of guardianship of underage children, it is noted that "In the view of the Court, the combination of flawed representation, and as a consequence the failure to duly present and hear the views of the boys, undermined the procedural fairness of the decision-making process in the instant case. This was exacerbated by inadequate and one-sided consideration of the boys' best interests, in which their emotional state of mind was simply ignored. This leads the Court to conclude that there was a violation of the boys' right to respect for their family and private life, as guaranteed by Article 8 of the Convention".⁴

1 *The Beijing Rules, Rule 14 (2)*

2 *UN Committee on the Rights of the Child, General Comment N12 (2009), The Right of the Child to be Heard, UN Doc CRC/C/GC/12.*

3 *UN Committee on the Rights of the Child, General Comment N10 (2007), §12*

4 *Judgment of the European Court of Human Rights on the case of N.Ts. and others v Georgia, §84.*

The issue of introducing the individual assessment report to the defendant is also noteworthy. The initial concept¹ of the individual assessment reporting implied that children in conflict with the law, who were the subjects of the assessment report should have acquainted himself/herself with the gathered and processed information, except for the cases when this practice could harm the child's best interests (e.g. cases of sexual violence, when the child may not be fully aware of his/her actions, or getting acquainted with certain parts of the information, the assessment done by the social worker may cause strong anxiety or aggression). After the approval of the Decree, a practice was established when the social worker is not obliged to introduce the individual assessment report to and receive feedback from the child in conflict with the law. However, the content of the report becomes available to the child through his/her defence lawyer, which in practice may lead to more tension and anxiety. It is better and more correct in legal terms, if the social worker provides the information to the child in face to face conversation in the language and form understandable and acceptable to the child. Furthermore, there are cases when the defence lawyers manipulate using the text of the report. In particular, sometimes the defence lawyers may tell the defendants that the harsh sentence or a less liberal approach of the judge was caused by the report of the social worker, which may cause aggression from the defendant's side.

Part 1.7 Issues of Professional Ethics

There is a dilemma around the issue if the social worker is obliged to notify the court/prosecutor about another offence, which was revealed through the interview with the accused juvenile. In this regard, as individual social workers explain, professional ethics and public interest, the social worker's obligation to declare an act, considered as criminal offence according to the Criminal Code, confront each other. In such cases the social workers consult with the leading social workers to solve the dilemma, however, the focus groups have shown that the approach is not uniform. Another important question is – should the social worker visit school, even if the accused juvenile and his/her family are against that. There is no unequivocal answer to these issues. In order to avoid misunderstanding and to establish uniform practice, the National Probation Agency shall discuss these issues and establish uniform approach, which would be in line with the law; at the same time, it should be clarified for the social workers that when receiving information about a new crime, they are obliged to inform/provide information to relevant bodies.

¹ *The concept was prepared within the framework of the project funded by UNICEF. The further regulations were elaborated as a result. The assessment tool (questionnaire), which is now used by the social workers of the National Probation Agency, was also prepared within the framework of the same project.*

Part 1.8 Lack of Services

There is also a risk, due to lack of services, that the programs recommended by the social worker that the accused juvenile should be diverted to, are of a formal nature and cannot satisfy the needs of the juvenile. In case the services are not tailored to the interests and needs of the juveniles, the problem of motivating them arises. It becomes difficult to convince the juvenile to actively engage in such a program.

Part 1.9 Recommendations

Based on the legislative analysis, conducted interviews, focus groups and analysis of individual assessment reports, we believe that there are number of legislative and practical shortcomings in the process of report preparation, which can be resolved through specific actions.

Recommendations: To the Minister of Corrections

1. The subordinate normative act, which regulates the procedure of preparing individual assessment report, shall determine/specify the timeline for the social worker to prepare the report (preferably 10 working days);
2. The participation of a psychologist along with the social worker in the assessment process is important, and thus shall be included in the relevant subordinate normative act;
3. The social workers shall send to the court and the prosecutor's office not the complete filled in questionnaires, which combines detailed information obtained through all the interviews and sources, but rather a conclusive report based on the abovementioned information, which would be more appropriate in terms of professional ethics and the personal data protection;
4. A provision allowing the social worker to keep certain sources confidential, based on their judgement, shall be included in the subordinate normative act or the social workers' ethics document;
5. Social workers shall be obliged through a subordinate normative act to introduce the individual assessment report to the juvenile (except for the above-mentioned cases); This will be in compliance with the right of the child to participate, ensured through international and national legislation, as well as the Law of Georgia on the Personal Data Protection, according to which every person has the right to review his/her personal data, which are being gathered and processed by the governmental bodies;
6. It is important to establish/determine the control system of the quality of activities/work of social workers. Internal supervision shall be

- assigned only to the employees, which have completed training/additional qualification and have practical experience on the issues of individual assessment reporting;
7. It is important to provide additional instructions/information to social workers regarding certain issues (the case of new revealed crime, the issue of social workers visiting schools while the family is against);
 8. It is advisable to train social workers on the legal issues and procedures;

To the Minister of Corrections

To the Minister of Labour, Health and Social Affairs

9. It is important to systematize communication/cooperation with the Ministry of Education and Science (schools), Ministry of Health, Labour and Social Affairs (Social Service Agency). Also, in case of need, a possibility of inviting a professional interpreter shall be provided;

To the Government of Georgia

10. The number of social workers shall increase. The human resources of the National Probation Agency shall increase;

To the Government of Georgia

To the Minister of Corrections

11. The number of psychologists of the National Probation Agency shall increase. If the legislation involves a psychologist in the process of individual assessment, there will be a need to create additional guidelines, describing their functions in detail, cases in which they should participate and types of activity (counselling, assessment, and etc.), cases of appointing expertise and the scope of their action.

To the High Council of Justice of Georgia

To the Minister of Corrections

12. The practice of communication between the courts and the social workers shall be improved, a specific contact person from the court, accurate procedure and forms for the request of the report shall be determined;

To the Georgian Bar Association

To the Free Legal Aid Service

13. It is important to raise awareness of the participants of the criminal proceedings (especially the defence lawyers, legal representatives, procedural representatives) about the individual assessment reporting;

To the Criminal Justice Reform Inter-Agency Coordination Council

14. It is important to provide feedback to social workers about their reporting practices through multiagency meetings or another platform (regular exchange of statistics, analytical bulletin). Organization of these meetings shall be provided not by a donor organization, but relevant governmental institutions.

PART II

2. Analysis of Finalised Cases

As already mentioned, within the framework of the research, the cases prepared by social workers in Tbilisi and regions were analysed. Project experts analysed 100 depersonalised reports, which made it possible to identify the main deficiencies and shortcomings related to the completion of individual assessment reports. Some of these deficiencies are systemic, some are single cases, but we consider it appropriate to discuss all the challenges revealed through the analysis. The deficiencies were segregated:

1. The reports lack sources of information. Almost none of the reports included information obtained from the school of the child (there are rare cases of schools and neighbours being sources of information. The sources are left out even in cases when the reports were prepared within 10 working days' time).
2. Social workers are not well aware about legal terminology and definitions and therefore in some reports the names of the articles or the legal status of children are incorrectly referenced.
3. At times the report contains contradictory information, which causes misunderstanding while reading the report. Perception of such an ambiguous report will raise additional questions for the judge. Therefore, it is advisable that social workers are accurate and precise while including information in the report, and that the information is double checked with as many sources as possible.
4. In one of the cases, where the juvenile was interviewed as a detainee in a penitentiary establishment, the report did not contain the social worker of the establishment as a source of information. In such cases it is advisable and recommended to interview prison staff, which may be an important source of information regarding the child. This will also help in obtaining more objective information necessary for the report.
5. There are inaccuracies in the selection of sources, for example, the spouse is identified as a source, and then it is stated that the juvenile has no spouse. Also, there is a practice of marking positive and negative responses simultaneously, which is not followed by explana-

tions and makes the objective information inaccurate. In some cases, it seems that part of the information is kept there from the previous report of the child, or from another child's report.

6. The conclusions made by social workers often do not logically coincide with the given information in the report. Therefore, the relevance of recommendations is also problematic.
7. The research team came across a report, where it was indicated that interview with the social worker and the psychologist of the penitentiary establishment was not possible due to their absence.
8. In some reports, the complexity of carrying out the assessment is explained by the fact that the child did not speak the state language and had difficulties understanding Georgian. This cannot be used as a justification for an incomplete assessment report, because the state (and in this case the National Probation Agency) has the responsibility to provide the child with an interpreter.
9. Social workers state in reports that an early age of employment for the child is a positive indicator, which sometimes may not be relevant, even quite the contrary, because child labour (even at the family farm) often is carried out at the expense of violating fundamental rights of the child (right to education, right to healthcare, etc.) and in most cases this creates more risks than protective factors.
10. In some cases, some graphs of the questionnaire for the report are left blank, without further explanation, e.g. protective factors, dependency on alcohol, etc.
11. It is vital that information, which is obviously incompatible or controversial is critically analysed by social workers and clarified with other sources of information, as well as with the primary source of information through following up with additional questions.
12. A very big focus is made on religious issues as protective factors. It is not advisable to make the priority focus on this topic. There is a possibility that doctrines of different religions are not well known to the social workers or the judges, therefore the role of the religion as a protective factor will be vague for them. Furthermore, there is no research establishing a correlation between having faith/practicing religion and offending.
13. The terms, such as “behavioural patterns”, “addiction”, “conformity”, “authoritative and authoritarian education”, etc. are used in the report. It is important to make sure that judges and prosecutors, who are lawyers by profession and not social workers, understand the meaning of these words correctly. The conclusive remarks in the report should not contain specific, professional terminology.
14. It is important that social workers remember when filling out the report that the purpose of the report is the addressee. The assessment should be aimed at assessing the risks of repeated offenses and assisting the determination of optimal sentence for the committed offence. As for other recommendations, which are generally appropriate for the child, should be separated;
15. There are cases, when the social workers indicate in the report that

there is no health problems regarding the child, s/he is calm and positive, has no difficulty managing his/her emotions, etc., while there is a medical diagnosis regarding this very child stating “signs of anxiety disorder”. This shows that the social worker disagrees with the diagnosis. If there were changes after the medical examination, the social worker should indicate this clearly in the report, otherwise the medical report will be considered as more reliable than the oral assessment by a person with no medical knowledge. There was a case, when the report stated that the child had no mental health problems, however, the child was accused of having sexual contact with a deceased, which raises legitimate questions regarding the mental health of the child.

16. The issue of indicating sources is also non-uniform, e.g. the victim is a neighbour, but the report also indicates that the victim is unknown or untargeted. In other cases, it indicates a specific, targeted victim, and later it says – unknown. It is advisable to have a uniform approach and be precise.
17. In cases when the child was previously diverted, the social workers indicate ‘repeated offence’ in the report. It should be stressed that in case of diversion the child has no criminal liability or record, therefore an offence committed after the diversion, should be considered as the first, but the assessment includes the offence for which the child was diverted as well.
18. Often the reports (which are sent to the courts/prosecutors) include medical diagnoses of close relatives of the child, while it has no connection with the offence, and do not serve as causing factors of the offence (or at least the report does not suggest so). Therefore, including this information is not beneficial for the purposes of the report. At the same time, keeping this information confidential is important for those persons, since they represent special categories of personal data.
19. Some reports contain subjective assessments, while the only source of information is the child himself/herself. It is unclear based on what are these conclusions made by the social worker. To what extent can one or two short meetings with the child allow for such a conclusion? In one of such reports, it is indicated that the family is beyond the poverty line, but at the same time it states that “nutrition is saturated with ingredients necessary for the adolescent”. It would be better, if in case of contradictory or controversial information the social worker does not make assertive conclusions.
20. Sometimes it seems that a family member is considered by the social worker as a supporter only because of their status, but not for the factual reasons or real support that they provide. It is important to evaluate to what extent can the family member provide support or wants to do so (considering previous, as well as current circumstances and their attitude towards the child).
21. It is important that social workers clearly evaluate the protective and risk factors, which would exclude indicating irrelevant factors as strong sides of the child.
22. One of the reports states that a visit to the family of the child did not take place due to long distance. This reason cannot be used as a

justification, there should be enough material and human resources (transport, fuel or possibility to reimburse transportation expenses), which would enable the state to carry out their responsibilities, and not to harm the best interests of the child.

PART III

3.1 Analysis of the Assessment Process and Tools used for Individual Assessment Reporting

a) Non-uniform understanding of the purpose of assessment

During the preparation process of the individual assessment report it is important that all employees of the Rehabilitation Programs Division of the NPA have a uniform understanding about the purpose of the assessment. The purpose of the assessment is: to assist the judge to make a fully considered and balanced decision about the substance and form of the sentence; as a result, to prevent re-offending, to rehabilitate and re-socialize the offender through correct sentencing.

The report shall include information about possible reasons and provoking factors of the committed offence by the child. The report shall include information about the needs, capabilities, strong sides and resources of the child, as well as risk factors regarding possible re-offending.

The existing practice shows that social workers have different opinion regarding the purpose of the assessment report. Some social workers consider that the report shall provide “a portrait of the child”, full information about all issues around the child to the judge, which is contrary to the real aim of the assessment and the purpose of the tool: determine causing factors of the offence and risk factors of re-offending.

b) Confusion between risk factors and needs factors

It is important to differentiate factors, such as risk factors causing the crime and the needs of the child.

The origin of the risk factors is associated with the identification of particularly grave offenses and finding effective ways to deal with them in the justice system. The system was tasked with identifying and managing the high risk offenders.¹

The principle of risk has two aspects: (1) it is possible to determine the criminal behaviour in advance; (2) the level of service should match to the offender’s risk to re-offend.²

¹ *Sh. Sadzaglishvili Methods of Working with the Offender, Review of Probation Methods, Course Book: Social Work in Criminal Justice System, Tbilisi State University, Iliia State University, Tbilisi, 2014, p.136.*

² *Andrews and Bonta, “The Psychology of Criminal Conduct”, Fifth Edition, Imprint: Anderson, 2010, p.47*

The principle of risk implies that higher-risk persons, who are more likely to re-offend, should receive high-intensity services, and lower-risk persons, who are less likely to re-offend, should receive low-intensity services, or even no services. Resource expenditure towards low-risk persons is unreasonable and unjustified.

Based on the studies by Andrews and Bonta, risk factors are divided in two groups: they are either static, historical factors (e.g. sex of the offender, criminal history) or dynamic, changeable, criminogenic (e.g. criminal friends). In turn, dynamic factors are divided into two sub-categories: stable, change-resistant (criminal friends, antisocial personality), and acute, rapidly changing (loss of employment, break-up with a partner). Intervention focus should be long-term in case of stable risk factors and fast in case of acute risk factors.

The need principle calls for the focus of correctional treatment to be based on criminogenic needs, which are dynamic risk factors that are directly linked to criminal behaviour. Treatment of non-criminogenic needs will not reduce the recidivism.

Therefore, the essence and purpose of risk assessment is to differentiate offenders among having high, medium and low risk for recidivism.

The analysis of individual assessment reports and meeting with social workers of the national probation agency revealed that the non-uniform information about the risk and protective factors presented in the reports creates a problem of incorrect interpretation of the report (e.g. the following issues are discussed as risks: asthma, vision problems, as protective factors: mental health diagnosis). Lack of sufficient information results into incorrect implementation of a recommendation, for example, the social workers recommend that intervention is necessary due to above-mentioned non-criminogenic needs, however meeting these needs (improving health conditions, poverty, etc.) is not necessarily connected to reducing recidivism.

The problem of differentiating these factors (i.e. which risk factors are connected to the offence and which are criminogenic needs) creates a danger of incorrect interpretation, conclusion and recommendations from other specialists (judges, prosecutors, etc.).

c) Case management

The majority of instruments that evaluate the offender's recidivism risk also identify the offender's needs. The needs assessment is important for the purposes of determining interventions and managing the case. Assessment strategies change as the instruments improve. The first generation of assessment instruments is based solely on professional judgement and is not effective for case management. The second generation of instruments was based mainly on static risk factors and provides limited information about the needs. The third generation of instruments includes scales of risk and needs assessment and provides information about the change of the needs, which will reduce the risk of recidivism. The fourth generation assessment instruments assess the factors that are necessary for case management (assessing strong sides), and

some of them even include forms of intervention supervision, which are absent in third generation instruments. An example is: Youth Level of Service/Case Management Inventory (YSL/CMI), which aims to strengthen adherence with the principle of effective treatment and to facilitate clinical supervision.¹

The individual assessment case shall include the following documents: form by the court/prosecutor's office requesting the report, written information received from sources (school, penitentiary establishment, social service agency, etc.), pre-assessment notes (if any), current assessment form, conclusion, monitoring activities of intervention plan. Currently, the individual assessment case of the child is not bound, does not include previous assessments, documentation, which makes it difficult to have a clear image about the child and also, unlike in case of diversion process, it is not integrated into a unified electronic database.

The social worker often does not know if their recommendation was taken into consideration, even if the child has a conditional sentence, because the child may stay out of rehabilitation process due to being in the low-risk category, or the case is assigned to another bureau, which is not familiar with the recommendations given in the report.

Case management should also include following up with the individual assessment report and given recommendations, their re-assessment, which shall be regulated. It is necessary to determine timeline for repeated assessment, cooperation with other agencies during the implementation of recommendations – in case of penitentiary establishment, and in case of NPA – follow-up at every stage of the process.

Based on the above-mentioned, it is recommended that the National Probation Agency adopts the fourth generation instrument, which includes the form of case supervision, which would enable the intervention plan monitoring and as a result decrease the mentioned problems to a minimum.

d) Specifics and number of interviews with the child/family

For an objective individual assessment it is recommended to meet at least twice with the child and once with the parents. However, often the visit is conducted only once, especially when the child is in the penitentiary establishment and the social worker is employed in a regional probation bureau. It is noteworthy that there was a case when during such a visit the child was at the court hearing and the assessment report was prepared without meeting with the child. There are also cases when the social worker does not know where the child is located. It is important to regulate similar cases, determine the conditions for case management without the involvement of the child, and assign the preparation of individual assessment reports to social workers at Tbilisi and Kutaisi probation bureaus for those children who are detained in penitentiary establishments. As a result, the information provided in the report will have more credibility, and the child will benefit from the right to get acquainted with the content of the report.

¹ Young S., *Literature Review Risk: Risk Assessment Tools for Children in Conflict With the Law*, Irish Youth Justice Service, May 2009, 8.

e) Information exchange with other agencies (Social Service Agency, Penitentiary Establishments, school)

Information provided by the professionals at the penitentiary establishments (social workers, psychologists, psychiatrists, etc.) is usually about the child's attendance at school, and involvement in sports and recreational activities. The reports do not include information about their needs revealed through assessment, their previous crime history, what were the recommendations before release, which of those were met, etc.

There is need for one common form of exchange of information, which includes electronic information sharing as well, which would exclude shortcomings, such as: "the social worker was not at the workplace", "there was no time for a visit", etc. Also, the social workers, who have possibility for only one visit to the child at the penitentiary establishment (due to difficulty of visiting the child at the penitentiary establishment from the regional probation bureau, see chapter about the number of interviews) and professionals working there, it would be advisable to be provided with information through one format and content acceptable for all sides.

f) Cases of violent crime and sexual offences

In case of violent or sexual offences, it was revealed that, on one hand, the social workers need to be strengthened and supported during conducting interviews with similar target groups and on the other hand, it is necessary to engage a psychologist. The initial version of the individual assessment reporting gave priority to the involvement of a psychologist in similar cases, but since this is not regulated through the Decree, in practice the psychologists are not involved in the assessment process.

For the psychologists to be involved in the process, it is important to define their functions in detail, the trajectory and scope of their activities, and the area of their action, in the form of assessment tests. For this purpose, it is necessary to determine the approach towards sexual offences, which implies the development of a specific risk assessment form (Juvenile Sex Offender Risk Assessment: JSORRAT-II, etc.), equipment of social workers with additional skills and elaboration of specific services.

g) Victim assessment

It is noteworthy that there are cases when the source of assessment, namely the parent, represents an affected/injured party in the case, and the social worker interviews them to obtain information regarding the child. Such cases require separate instructions, because there is a risk of bias on behalf of the source of information and thus a need to equip the social worker with skills to conduct interview with the victim. Also, the social workers point out cases

when the victim is a member of the same family, but the lack of this information does not provide a complete picture on causes of offence. Therefore, it would be better if social workers had an opportunity to conduct an interview with the victims. This requires equipping them with additional skills and provision of separate instructions.

h) Supervision of individual assessment reporting

Based on information obtained through focus groups and interviews with leading social workers, it was revealed that leading social workers carry out supervision over individual assessment reports, control of timelines, editing of the report content and support and strengthening of social workers. However, as they have pointed out themselves they did not undergo any special training on assessment tools and aspects of their completion, which causes a problem of interpretation of different issues in the tool and then using them while filling out the questionnaire.

In case of social workers employed in the regions, the supervision is limited to the phone consultations, but there is need for further support and intervention, especially in difficult cases. There should be a possibility of periodic intervention¹ on difficult cases, and discussion of difficult cases among different social workers, which on one hand would serve as experience sharing, and on the other hand would facilitate correct assessment.

It is also important to establish a standard, which would be used as a guide by leading social workers in their professional activities. This standard would regulate the supervision timelines, forms and their functions, for example, identification of major problems that social workers face and development of relevant services based on that.

Part 3.2 General Structure of the Instrument

The instrument was developed within the framework of the project “Strengthening individual approach for children in conflict with the law with particular focus on pre-sentence reporting” funded by UNICEF, and is based on the questionnaire approved by the National Probation Agency and the risk and needs assessment tool/form for the children in conflict with the law developed in the United Kingdom, as such ASSET.

ASSET includes the following areas of assessment:

1. Delinquent behaviour;
2. Living arrangements;
3. Family and personal relationships;

¹ Intervention is a discussion among professionals who are treatment/care providers. The method is used when some of the issues are problematic and requires a group discussion. The colleagues share the solution possibilities and discuss alternative methods and approaches.

4. Education, training and employment;
5. Neighbourhood;
6. Lifestyle;
7. Substance use;
8. Physical health;
9. Emotional and mental health;
10. Perception of self and others;
11. Thinking and behaviour;
12. Attitudes to offending;
13. Motivation to change;
14. Positive (protective) factors;
15. Indicators of vulnerability;
16. Indicators of serious harm to others;

The tool is focused on dynamic factors and only some of them are static. Apart from ASSET's 12 main risk factors, it is supplemented by additional sections, such as positive factors, indicators of vulnerability and risk of harm. The practitioner who does the assessment makes a generalized quantitative judgment on a zero to four-point scale, and indicates the explanation of reasons, foundation and connection with the delinquent behaviour.¹

In case of the National Probation Agency the tool has been modified, removing some of the sections and the four-point scale system.

The current individual assessment tool contains 10 sections, for which the assessor has to determine the conducive factors (real or potential) and protective factors for committing the offence:

1. Information about request for and preparation of assessment;
2. General demographic data of the child;
3. Information about the unlawful act of the child;
4. Family and living arrangements of the child;
5. School, education and employment;
6. Social relationships, spare time and interests;
7. Behavioural inclinations and self-control/control;
8. Physical and emotional well-being of the child;
9. Protective factors;
10. Conclusions and recommendation.

For each of these sections there is list of main risk factors (e.g. the family section: "lack of communication/contact between family members", "has a single parent/guardian" and etc.). Next to the factor, the assessor has to indicate the source of information (the child, legal representative, and etc.). At the end of the section the risk of re-offending and protective factors should be summarized. For each assertion (risk factor) there are three possible answers: "yes", "no" and "unknown" and an additional field where the source of information

¹ Young S., *Literature Review Risk: Risk Assessment Tools for Children in Conflict With the Law*, Irish Youth Justice Service, May 2009.

should be indicated. There is additional blank space in the questionnaire for further specification or expansion of provided information.

Part 3.3 Criteria for Assessing the Instrument

In order to assess the instrument, the cases described by social workers were analysed and they were interviewed regarding the following issues:

Descriptive questions and questions related to implementation:

- What is the purpose of the assessment tool?
- How is it filled out?
- What time and resources are required for its use?
- Is there a connection between the given recommendation and suggested services?
- What type of training/supervision is needed for assessment process? And etc.

Part 3.4 Strong Sides of the Tool

The strong side of the tool is the fact that it is based on the widely used assessment tool in the United Kingdom – ASSET, which is a structured assessment tool used in connection with youth in contact with the criminal justice system.

The social workers of the NPA note that the tool provides possibility to obtain exhaustive information, it is especially positive as it allows focusing on protective factors of the offending, the social worker, among other areas and conducive factors of the committed offence should assess the strong sides of the child. There is a separate section “protective factors”, where the assertions about the child’s personal, family and society related protective factors are indicated. This in turn allows receiving balanced information and offers to the decision-makers and participants of the process not only the wide-range of causing factors of the offence, but also possible support for solving these problems within the child’s personality and his/her circle.

Part 3.5 Weak Sides of the Tool

The shortcomings of making an assessment using this tool are firstly connected to the fact that guiding principles could not be regulated through a relevant normative act. As the definition of some of the sections and orientation questions are unclear for a social worker, there is a differently interpreted information and different ways of obtaining them, which is the prerequisite for an inaccurate and inconsistent report.

The second issue is connected to the specifics of the tool itself. It should be noted that the questionnaire is a modified version of risk and needs assessment forms used in other countries. It also combines the unified version used at the National Probation Agency.

The following deficiencies were revealed through working meetings and focus groups:

- The staff thinks that the tool is lengthy and requires more time to fill than other forms;
- Big part of the time is spent on processing technical details, such as indicating source of information next to every issue;
- The tool repeats contextually similar information in its different sections;
- The staff does not see the need to analyse obtained information in separate sections and then re-summarize them in the final part;
- The social workers point out that the tool does not include important issues such as family relationships and values, also information related to the offence;
- Assessment of emotional and mental health issue in the tool requires higher qualification than the social worker's profession envisages.

Part 3.6 Shortcomings According to Issues in the Tool

- Paragraph 1.6 indicates that the individual assessment form should indicate the documentation, which was reviewed during the assessment process. Apart from the list of documents, the above-mentioned documentation should be attached to the case and be accessible for review. At the moment, the pre-sentence case of the child only contains the assessment form, which can be printed if necessary.
- When familiarizing with the case, it is unclear at which stage the form is filled, it is necessary to include a paragraph on the first page indicating the stage of the case during the assessment process (being charged/accused, the pre-court hearing, etc.)
- In the summary paragraph 4.2 the social workers focus on assessing the living conditions, which is connected to combining information about the living conditions and family in one section. It is important to divide the family section in two parts and add issues related to child escaping from or ousted out of the house, cases of punishment or encouragement by parents;
- Important information related to the family is not included in the section dedicated to the family. In a different section 8 there is “strong stress in the near past”, “divorce of parents”, “victim of emotional violence”, “victim of neglect” and others. It is necessary to include family related information under the family section.
- In the guidelines for the assessment form, it should be determined when and for what period is the information received from the school still valid, and when can the social worker indicate the current academic attendance of the detained child;
- Positive psycho-emotional resources (such as healthy self-esteem, etc.) are differently interpreted based on the competency of the social worker, therefore additional instructions and trainings are required;
- Paragraph 9.5 is about the services/resources needed to prevent the child

from re-offending. The paragraph needs more specificity regarding the availability, timelines and content of the services. For example, it is unclear if the service indicated in the report will be provided to the child, if so by which sector (governmental, penitentiary establishment, non-governmental), how many sessions/lessons will be needed, etc.;

- Different structure and sequence is used for conclusive remarks by different social workers. Some of them follow the assessment tool issues, some focus only on risk and protective factors. This will reflect differently on decision-making individuals (judges/prosecutors) and allows for wide interpretation;
- In the final part it is necessary to add a column: a comment by the child, his/her legal representative, since there is no information if they agree to the proposed recommendation and show readiness to engage in offered services;
- It is important to include recommendation monitoring form to the tool, which would enable a periodic (after 6 months) follow up on its implementation and engagement in proposed services.

Part 3.7 Conclusion

The use of risk and needs assessment tools in the justice system serves to determine the low, medium and high risk of re-offending. Determining the level of risk, in turn, serves the opinion that low risk offenders should not be subjects of intensive intervention. The risk assessment helps the judges to determine the appropriate sentence based on the risk level, which firstly implies offering relevant services to the low-risk juvenile offenders, use of alternative sanctions to imprisonment, etc., and offering different intervention in case of medium and high risk offenders.

In the current practice the tool provides exhaustive information about the risk and criminogenic needs of the child, but this information cannot determine the level of the risk and allows making clinical conclusions only. At the same time, there is no connection between the level of the risk and the given recommendation, which particular service would reduce the risk of re-offending and in case of already low-risk – eliminate the degree of criminalisation.

It is important to improve the tool in the future, for it to provide higher credibility. The reliable tool should produce the same decision in connection with one particular offender, regardless of who fills it out or uses it. This means that when different social workers assess one child in conflict with the law, they should arrive to the same conclusion regarding the risk of re-offending.

Analysis of individual assessment reports and interviews conducted with social workers clearly shows that some sections of the tool are not understood in the same way, for example: a paragraph 3.4 of the third section in the questionnaire – victim(s) – there are few possible answers: there was - no victim, specific targeted victim, unknown/untargeted victim, repeated victim, vulnerable victim (under aged children, elderly, persons with disabilities), where the “unknown/untargeted victim” is interpreted differently by different social workers, etc. Also, at the working meeting a case was discussed, where different social workers assessed the same child and came up with different conclusion

and intervention plan. It is therefore necessary that (1) all aspects of the tool are filled out using the same approach, which can be reached by adding a battery of questions to the tool and elaborating guidelines for each section of the questionnaire, and (2) the staff, including the leading social workers, should be trained on filling out the questionnaire and consistent supervision, and every supervisor should be guided by the common standard and principles.

Part 3.8 Some Discussion Topics:

- The assessment of the child in conflict with the law is being carried out, however the process does not provide possibility to determine quantitative level (low, medium, high), which is mainly characterised by narrative assessment, where the conclusion serves to summarise the same information, for example: “it is recommended that the child is engaged in anger management training”. Such information tells us little about the real risk of re-offending, or a specific level of the need of the child;
- Even when the children in conflict with the law are fully evaluated, execution of recommendations (engagement in specific services) is not always possible due to the lack of services and because of the case-load of NPA social workers, who are responsible for the assessment as well as implementation of the intervention. Thus, the risk assessment tool development and improvement is one issue in the whole process. If the information regarding the required services is not taken into consideration, then it is unclear what is the assessment carried out for;
- New employees should be regularly trained on individual assessment tools and guiding principles;
- Empowerment of employees is utterly important to overcome the challenges, common phrases are: “the risk can be determined without the tool”, “I do not need the tool”, and etc. The resistance of the team may be a challenge, but it can be overcome;
- There are no tools that are fully suitable for all situations. Some sections or types of the offence shows the need for specialized assessment, such as sexual offences or individuals with mental disorders;
- Statistical assessment is more accurate than the clinical one, but neither of these processes is ideal. Sometimes low-risk offenders repeat the offence and sometimes high-risk offenders are successful in rehabilitation;
- Assessment should not be a one-time activity, the risk and needs factors of the offender change, therefore the assessment should be regarded as a continuous process and should be carried out periodically;
- The assessment helps the decision-making process, but it (the assessment tool) does not make the decision. Professional discretion is an important part of the assessment;
- The assessment process and the tool should be standardized, so that everyone speaks one language of risk assessment;

- The administration of the probation bureau should elaborate the quality control plan, which would carry out the audit of conducted assessments, conduct capacity building trainings or certify the assessors;
- The assessment results should be used for case supervision and intervention plan development and engaging offenders in different programs;
- Determining the validity of the assessment tool, in particular the predictable validity: the ability of instrument to pre-determine, what we think it determines. The predictable valuation is usually measured by correlation between the points in the tool and external measurements, such as new offence. The more correlation, the more valid the tool. Of course, none of the tools are 100% accurate, even the best model examples give 70% accuracy of determining the re-offending;
- The assessment tool needs to be validated for the population for which it is used. There are tools, which have been validated in many directions (women, men, different ethnic and racial groups), but the results should be evaluated based on the population for which the tool was developed.

Part 3.9 Recommendations

To the Minister of Corrections

a) Improvement of the Tool:

- Introduction of the points system in order to determine the level of risk;
- Independent form of the report, which will be filled out based on the individual assessment report and will be sent to the court instead of the full form/questionnaire;
- Elaboration of the structure and guiding principles for the independent final report form;
- Creation of the battery of questions for each section of the questionnaire;
- Creation of the monitoring form for the intervention plan.

b) Adoption of guiding principles as a normative act and introduction in practice;

c) Strengthening of social workers and psychologists of the National Probation Agency in:

- using the modified tool;
- raising awareness on risk and needs factors;
- Equipping with supervision techniques, teaching/introduction of intervision methods.

d) Creation of supervision and quality control systems and elaboration of the intervision system.

